

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRK SİYASİ TARİHİNDE
PROF. DR. NECMETTİN ERBAKAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Ali KOÇER

Enstitü Ana Bilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Enstitü Bilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışman: Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU

ARALIK-2019

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK SİYASİ TARİHİNDE
PROF. DR. NECMETTİN ERBAKAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Ali KOÇER

Enstitü Ana Bilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Enstitü Bilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

"Bu tez ^{02.12}... 2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kanaati	İmza
Prof. Dr. Evren Hatipoğlu	Kabul	
Doç. Dr. Arzu AL	Kabul	
Dr. Öğr. Üyesi F. Zeynep ÖZMEN	Kabul	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mehmet Ali KOÇER

02/12/2019

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Esra HATİPOĞLU'NA yoğun çalışmalarım sırasında sabır gösterdiği ve bana katlandığı için eşim Mervetül Kübra KOÇER'e, arkadaşım Mustafa Öztürk'e, sürekli çalışmamalarıma ümit veren ve destek olan Dr. Fatih ERBAKAN'a ve çalışmam sırasında küçük veya büyük yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

Mehmet Ali KOÇER

02/12/2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1:NECMETTİN ERBAKAN’IN HAYATI	2
1.1.Necmettin Erbakan’ın Ailesi.....	2
1.2.Necmettin Erbakan’ın Yetişmiş Olduğu Çevre ve Çocukluk Hayatı.....	2
1.3.Necmettin Erbakan’ın Eğitimi	2
1.4.Necmettin Erbakan’ın Akademik Hizmet Çalışmaları	3
1.5.Necmettin Erbakan’ın Odalar Birliği Dönemi	4
BÖLÜM 2:NECMETTİN ERBAKAN’IN 1969-1974 ARASI SİYASİ FAALİYETLERİ	5
2.1.Necmettin Erbakan’ın Siyasete Atılması	5
2.2.Milli Nizam Partisi’nin Kuruluşu	5
2.3.Milli Nizam Partisi’nin Faaliyetleri ve Kapatılması	7
2.4.Milli Selamet Partisi’nin Kuruluşu	11
BÖLÜM 3: NECMETTİN ERBAKAN’IN 1974-1980 SİYASİ FAALİYETLERİ	12
3.1.CHP-MSP Koalisyonu (26.01.1974-17.11.1974)	12
3.1.1.Kıbrıs Barış Hareketi.....	18
3.1.2. Ağır Sanayi Hamlesi	20
3.2.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve MSP’nin Kapatılması	21
BÖLÜM 4: NECMETTİN ERBAKAN’IN 1987-1997 ARASI SİYASİ FAALİYETLERİ	24
4.1.Refah Partisi Dönemi Erbakan.....	24
4.2.Refah Partisi’nin Kurulması.....	29
4.3.Refah-Yol Koalisyonu ve Erbakan’ın Başbakan Olması.....	35

4.3.1. Refah- Yol hükümetinin Faaliyetleri	36
4.4.Necmettin Erbakan'ın Yurt Dışı Gezileri	39
4.5.D-8 Projesi	43
4.6.Ordu İle İlişkiler	45
4.7.28 Şubat Süreci	46
4.8. Refah Yol Hükümetinin Sonu ve Refah Partisi'nin Kapatılması.....	51
BÖLÜM 5: 28 ŞUBAT SÜRECİNDEN SONRA NECMETTİN ERBAKAN'IN SİYASİ FAALİYETLERİ.....	52
5.1.Fazilet Partisi ve Necmettin Erbakan	52
5.1.1.Fazilet Partisi İçinde Bölünmeler.....	55
5.2.Saadet Partisi ve Necmettin Erbakan	57
5.3.Necmettin Erbakan'ın Vefatı	58
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	61
ÖZGEÇMİŞ.....	68

Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Türk Siyasi Tarihinde Prof. Dr. Necmettin Erbakan	
Tezin Yazarı: Mehmet Ali Koçer	Danışman: Prof.Dr. Esra HATİPOĞLU
Kabul Tarihi: 02 ARALIK 2019	Sayfa Sayısı: (ön kısım) +66 (tez) + 1 (ek)
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	
Bilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	
<p>Siyasi yapı, ülkelerin yönetimlerine şekil veren etkenlerden birisidir. Bu yapı içerisinde yer alan bireyler toplumun tercihi ile farklı görevlerde bulunabilmektedir. Türkiye’de bu bireylerden birisi de Prof. Dr. Necmettin Erbakan’dır.</p> <p>Akademik başarıları ve akademisyen görevleri sonrasında siyasi yaşama atılan Erbakan, farklı dönemlerde çeşitli siyasi parti kuruculuğunda rol oynamış ve ülke yönetiminde bulunmuştur. 19. Yüzyılın ikinci yarısında hem akademik yaşamındaki Leopard Tank projesi ile hem de siyasi yaşamında ortaya koyduğu başarılı projeler ile adından birçok kez söz ettirmiştir. Başbakanlık görevini yürüttüğü sırada Türkiye tarihinde ilk kez havuz sistemi olarak bilinen yapıyı uygulamaya koyan Erbakan, yine Türk hükümetler tarihinde ilk kez gerçekteşirilen denk bütçe ile ekonomik yönden açık vermemiştir.</p> <p>Erbakan, girdiği bir çok seçimde sandıktan galip olarak çıkmasına karşın çok kısa bir süre başbakanlık görevini yürütebilmiştir. Görevi sırasında askeri kanattan gelen baskılar Erbakan’ın başbakanlık görevini bırakmasına neden olmuştur.</p> <p>Son derece nitelikli ve kariyer sahibi olan bir insanın, layık olduğu makamlarda yeterli süre görev yapamamış olması incelenmesi gereken bir konu olarak görölmüştür.</p> <p>Bu çalışmanın birinci bölümünde; doğumundan akademik yaşamına kadar Erbakan’ın hayatı, ikinci bölümünde 1969-1974 yılları arasındaki siyasi faaliyetleri, üçüncü bölümünde 1974-1980 yılları arasındaki siyasi faaliyetleri ve dördüncü bölümünde 1987-1997 yılları arasındaki siyasi faaliyetlerine yer verilmiştir.</p> <p>Çalışmanın beşinci bölümünde ise Erbakan’ın Başbakanlık görevinden istifa etmesi sonrası siyasi faaliyetlerine yer verilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Siyaset Bilimi, Necmettin Erbakan, Denk Bütçe, Havuz Sistemi	

Title of the Thesis: Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN in the Turkish Political History	
Author: Mehmet Ali Koçer	Advisor: Prof.Dr. Esra HATİPOĞLU
Accepted: 02 Aralık 2019 Number of pages: VII (front section) +66 (Thesis) + 1 (Adds)	
Department: Political Science and International Relations	
Field: Political Science and International Relations	
<p>Political structure is one of the factors shaping the governments of the countries. Individuals in this structure can perform different tasks with the choice of the society. One of these individuals in Turkey is Prof. Dr. Necmettin Erbakan.</p> <p>After his academic achievements and academic duties, Erbakan was involved in the founding of various political parties in different periods and was in the administration of the country. In the second half of the century 19th, he has been mentioned many times both with the Leopard Tank project in his academic life and with the successful projects he has put forward in his political life. Erbakan implemented the structure known as “pool system” for the first time in the history of Turkey and again Turkish governments did not provide an economic deficit with the equivalent budget realized for the first time in their history during his tenure as prime minister,</p> <p>Erbakan was able to serve as prime minister for a very short time although he won the many elections. During his tenure, pressure from the military wing caused Erbakan to resign as prime minister.</p> <p>The fact that a person who is highly qualified and has a career has not been able to serve enough time in the positions he is worthy of has been seen as a subject that needs to be examined.</p> <p>In the first part of this study; Erbakan's life from his birth to his academic life (1926-1969), in the second part his political activities between 1969-1974, in the third part his political activities between 1974-1980 and in the fourth part his political activities between 1987-1997 are included.</p> <p>In the fifth part of this study, the political activities of Erbakan after his resignation from the Prime Ministry were mentioned.</p>	
Keywords: Political Science, Necmettin Erbakan, Equivalent Budget, Pool System	

GİRİŞ

Türk siyasi hayatı içerisinde birçok değişim yaşanmış ve mücadelelere sahne olmuştur. Siyaset içerisinde muhalefet incelendiğinde en önemli nokta olarak politik ve toplumsal muhalefetin içeriden gelmesi olarak görülmektedir. Türk siyasetine yön veren siyasi aktörler olarak siyasi partiler kurulmuştur. Partiler siyasi var oluşlarını dolaylı veya doğrudan olarak iktidara dayandırmışlardır. Mevcut hükümete karşı kendi görüşlerini savunarak muhalifliklerini sürdürmüşlerdir. Zımnî muhalefet olarak en somut örnek Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olan, Adalet Partisi'nin mevcut düzene olan yakınlığı ve muhalefet edecek partilerin azlığıdır. Politikada muhafazakar veya milliyetçi olunması gerektiğini söyleyen merkez sağ siyasetinde Türkiye'nin batılılaşmasına karşı olan ve bulunduğu merkez sağdan kendi farklılığını kanıtlama arayışında olan en mühim siyasi görüş ise Milli Görüş hareketidir. Necmettin Erbakan iktidar mücadelesine Milli Görüş hareketi ile siyasi alana taşımıştır. Mevcut düzenin eksikliklerine karşı siyasi hareketin inşasını Türkiye siyaseti içerisinde başlatmıştır.

Bu çalışmada amaç, milli görüş hareketini başlatarak Türk siyasetinin merkezinde önemli bir aktör olan Erbakan'ın parti içinden ve dışından nasıl algılandığını incelemektir. Bunun yanı sıra Erbakan'ın şahsi ve akademik kariyeri de ele alınarak Necmettin Erbakan'ı siyasete atılması politik mücadelesini incelemek de hedeflenmiştir. Erbakan'ın 1969 yılında bağımsızlar hareketi ile siyasete atılması olan ilk tecrübesinden itibaren Saadet Partisinin Genel Başkanlığına gelmesine kadar olan süreç kariyer bölümünde ele alınacaktır. Yetiştirdiği siyasetçiler nedeniyle "hoca" olarak adlandırılan Erbakan'ı farklı açılarından ve "iktidar" kavramının merkeziliği noktasında araştırılacaktır. Benimsediği görüş bakımından İslamcı ve muhafazakâr karizmatik bir olarak Garplılaşma fikrine, Dünyadaki politik düzene ve ekonomiye bakışının incelenmesinin ardından son olarak Erbakan'ın Türk siyasi hayatına olan katkısı değerlendirilecektir.

BÖLÜM 1:NECMETTİN ERBAKAN'IN HAYATI

1.1.Necmettin Erbakan'ın Ailesi

Necmeddin Erbakan 29 Ekim 1926 yılında Sinop'ta dünyaya gelmiştir. Necmettin Erbakan'ın babası Adana'da yaşamış Kozanoğlu sülalesinden Hakim Mehmet Sabri Bey'dir. Annesi Sinop'un tanınmış ailelerinden birinin kızı olan Kamer Hanım'dır (Kızıлтаş, 2016: 22).

1.2.Necmettin Erbakan'ın Yetişmiş Olduğu Çevre ve Çocukluk Hayatı

Necmettin Erbakan; babasının ağır ceza hâkimi olarak görev yapması dolayısıyla çocukluk döneminin 1 ile 6 yaş arası dönemi Kayseri'de geçirmiştir. Sonrasında babasının tayin durumu sebebiyle 1932'de Trabzon'a yerleşmiştir. Erbakan çocukluğu ile ilgili anılarını anlatırken oturmuş oldukları konağın bahçesinin geniş olduğunu, bütün memur çocuklarının kendi bahçelerine geldiğini ve özellikle yaz tatillerinde planlanmış bir şekilde çocuklarla oyun oynadıklarını belirtmiştir. Ayrıca o dönemde çocukların basılmış paraları olduğunu, günlük hayatlarının da programa bağlı olduğunu, belirli saatlerde alışveriş yapıldığını, askeri talim yapıldığını, kitap okunduğunu söylemiştir. Erbakan'ın çocukluk arkadaşlarından Vala Kartal çocukluk anılarını şöyle anlatmaktadır(Kızıлтаş, 2016: 22; Özgür, 2016: 19):

“Necmettin Erbakan ile çocukluğumuzda ki o dönemlerde radyo veya televizyon yoktu. Çoğunlukla çocuk oyunlar oynardık. Bazı oyunların kurallarını Necmettin Bey belirlerdi. Örneğin, salıncak oyununda ayaklarını tavana değdiren oyunun galibi olurdu. Bu nedenle oyunun kuralını koyma bakımından Necmettin Bey bu hedefe ilk ulaşan kişi olurdu”(Uçar, 2000: 7).

1.3.Necmettin Erbakan'ın Eğitimi

Necmettin Erbakan altı çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğudur. Necmettin Erbakan'ın hayatı incelendiğinde ilk olarak Kayseri Cumhuriyet İlkokulu'na kayıt yaptırdığı görülmektedir. Babası bir Ağır Ceza Reisi'dir. Babası mesleğinden dolayı tayin yaşamıştır ve Mehmet Sabri Bey'in tayini Trabzon'a gerçekleşmiştir. Bu nedenle Necmettin Erbakan İlkokulu Trabzon Gazi Paşa İlkokulu'nda okumuştur. Erbakan İlkokulu birincilikle tamamlamıştır. Sonrasında aynı okulda ortaokula devam ederek bu okulu da birincilikle bitirmiştir (Akın, 2000: 42). İlkokul ve ortaokul tahsilini tamamlayan Erbakan sonrasında lise tahsiline başlamak için İstanbul Erkek Lisesi'ne

kayıt olmuştur. Erbakan'ın birinciliği bu okulda da devam etmiştir. Okulu birincilikle bitirmesinden dolayı Erbakan'ın direkt üniversiteye kayıt hakkı bulunmasına rağmen Erbakan tekrar sınava girmeyi tercih etmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi'ni ilk on içerisinde kazanmıştır. Burada da birinci sınıftan değil İstanbul Teknik Üniversitesi ikinci sınıftan eğitimine başlamıştır. Okuduğu bölüm İstanbul Teknik Üniversitesi Motor bölümüdür. Erbakan bu okulu da 1948 yılında 4 üzerinden 3,96 ortalama ile tamamlamıştır(Erbakan Vakfı, 2017: 3).

1.4.Necmettin Erbakan'ın Akademik Hizmet Çalışmaları

Necmettin Erbakan 1 Temmuz 1948 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi Motor bölümünden mezun olmuştur. Sonrasında ise akademik kariyeri başlamış İstanbul Teknik Üniversitesi'ne asistan öğretim üyesi olarak alınmıştır. Bu yaşanan İstanbul Teknik Üniversitesi için bir ilk olarak görülmektedir. Erbakan'ın asistanlık dönemi üç yıl sürmüştür (1948-1951 yılları arası). Bu dönem içerisinde Erbakan doktora tezine eşdeğer olan yeterlilik tezini hazırlamış, bu tezdeki başarısından dolayı 1951 yılında Aachen Teknik Üniversitesi'ne gönderilerek akademik çalışmalarına burada başlamıştır. Erbakan Almanya'da olduğu dönem içerisinde DVL Araştırma Merkezi içerisinde Prof. Schmidt ile çalışma şansı elde etmiştir. Erbakan burada olduğu dönem içerisinde Alman Üniversitelerinde geçerli olan doktor ünvanını almaya hak kazanmıştır. Erbakan'ın alman üniversitelerindeki bir diğer özelliği de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'ya gelip çalışan ilk Türk olmasıdır. Erbakan Aachen Üniversitesi'nde çalışırken Alman İktisat Bakanlığı için Motorlarda Ekonomi Tezi, Teknik Üniversite içinse doçentlik tezi hazırlayarak alman Üniversitelerinde geçerli olan Doktor Mühendis ünvanını almaya hak kazanmıştır. Erbakan Almanya serüvenini 1953 yılında kapatmıştır (Günay, 2014: 42). 1953 yılında Türkiye'ye dönerek Doçentlik sınavlarına girmiş ve kazanmıştır. Bunun ardından Erbakan 1953 yılında DEUTZ Fabrikaları'nın Leopard Tankları ile ilgili kısımda Araştırma Mühendisi olarak göreve başlamıştır. Erbakan buradaki çalışma hayatından sonra 1954 yılında İTÜ'de kısa bir görev yapmış ve Erbakan buradan yedek subay olarak askere gitmiştir. Erbakan askerliğini tamamladıktan sonra üniversiteye geri dönüş yapmıştır. Erbakan 1965 yılında da Profesör ünvanını almaya hak kazanmıştır(Yülek, 2015: 20).

1.5.Necmettin Erbakan'ın Odalar Birliği Dönemi

1956 yılında Türkiye'nin ilk milli sanayi fabrikası örneği olan Gümüş Motor Fabrikası iki yüz ortakla kurularak hayata geçmiştir. 1 Temmuz 1956 tarihinde bugün Pancar Motor adıyla çalışan fabrikanın temeli atılmıştır. Bu yapılırken Eskişehir Demiryollarına ait CER atölyelerinde "Devrim" Otomobili ismiyle ilk yerli otomobil Necmettin Erbakan'ın öncülüğünde üretilmiştir. 1956 yılında 6 milyon liralık sermaye ile Necmettin Erbakan'ın öncülüğünde Türkiye'nin ilk yerli motorunu imal edecek şekilde kurulan Gümüş Motor 20 Mart 1960 tarihinde işletmeye açılmıştır. 1966 senesinde Odalar Birliği Sanayi Dairesi Başkanı ve sonrasında Genel Sekreterini yapmıştır (Ergin, 2015: 52).Anadolu girişimcilerinin desteği ile Mayıs 1969'da yapılan seçimle TOBB Başkanı olmuştur. O zamana kadar Odalar Birliği'nin tasarrufunda olan kredi kotalarının yetkisi, siyasilerin aldığı kararla Odalar Birliği'nden alınarak Sanayi Bakanlığı'na verilmiştir. O zaman ki hükümet tarafından kanuna dayanmayan türlü gerekçelerle Erbakan'ı görevinden uzaklaştırmıştır (Özgür, 2014: 91; Erbakan Vakfı, 2017: 42).

BÖLÜM 2:NECMETTİN ERBAKAN'IN 1969-1974 ARASI SİYASİ FAALİYETLERİ

2.1.Necmettin Erbakan'ın Siyasete Atılması

Necmettin Erbakan'ın TOBB Başkanlığı döneminde kararlı olduğunu ve işlerin arzu etmeyeceği bir noktaya varacağını anlayan dönemin Başbakanı Süleyman Demirel, Bakanlar Kurulu'ndan bir karar çıkarmış ve mevcut mevzuata aykırı olmasına rağmen Odalar Birliği Genel Kurulu'nun seçim maddesi için ileri bir tarih açıklamıştır (Yalçın, 1994: 102).

Alınan Bakanlar Kurulu kararı yok hükmündeydi ve Odalar Birliği Genel Kurulu yapıldı. Prof. Dr. Necmettin Erbakan 25 Mayıs 1969 tarihinde yapılan kongrede oyların %75'ini alarak Türkiye Odalar Birliği Genel Başkanı seçildi. İdare heyeti, ağırlıklı olarak kendisi ile beraber hareket edecek isimlerden meydana gelmiştir (Erbakan, 1975: 53).

Bakanlar Kurulu Kararı'nın geçerli olduğu, genel kurulda seçim yapılmaması gerektiği konusunda ısrarlı olan Başbakan Süleyman Demirel İçişleri Bakanlığı marifetiyle emniyet güçlerine emir verdirerek Necmettin Erbakan'ı Odalar Birliği'nden çıkarmaya kararlı idi. Belli bir süre devam eden mücadele sonrasında Demirel'in arzu ettiği gerçekleşmiş, Erbakan polis marifetiyle Türkiye Odalar Birliği makamından çıkartılmıştır (Tunaya, 1999: 101).

Erbakan bu dönem içerisinde siyasete atılmanın gerekliliğini görmüştür ve girmiş olduğu ilk seçimde 1969 yılında bağımsız aday olarak Konya'dan Meclis'e girmiştir (Kızıldaş, 2016: 22; Baykal ve Çaha, 2017: 61).

2.2.Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu

Konya'dan bağımsız milletvekili seçilerek Meclise girmesi 14 Ekim 1969 tarihinde gerçekleşmiş ve parti kurmaya çalışmalarına başlamıştır. Mehmet Zahit Kotku, Necip Fazıl Kısakürek, Bayburtlu Paşa Dede Efendi namıyla bilinen Musa Baştürk başta olmak üzere ülkedeki birçok ilmi, tecrübesi, fazileti, erdemliliğiyle bilinen değerlerle görüşmelerde bulunan Erbakan öncelikle 1970'te Milli Nizam Partisi'ni kurarak siyasi hayatın içerisine aktif olarak girmiştir. Milli Nizam Partisi mecliste üç koltukla temsil edilmiştir. Erbakan ile hareket eden bu iki kişi Hüsametdin Akmumcu

ile Hüseyin Abbas Bey Adalet Partisi'nden istifa ederek katılmışlardır (Mardin, 2013: 49).

Süleyman Arif Bey partinin programını hazırlama görevini üstlenmiştir. Bu zaman içerisinde Hasan Aksay Bey'de parti tüzüğünü hazırlamaya başlamıştır. Necmettin Erbakan'ın parti açma düşüncesi oluşmasının nedeni ise Adalet Partisi'ne girme isteğinin reddedilmesidir. Bu nedenle Erbakan yeni bir parti kurma yolunu izlemiştir. Bu şekilde de Milli Görüş Davası başlamıştır. Milli Nizam Partisi; Türkiye'nin sanayileşerek üretim ekonomisine geçmesi ve kalkınması için çalışmak adına Milli Görüş Hareketinin temsilcisi olarak meclise giren ilk parti olmuştur. Milli Nizam Partisi, merkezini ilk olarak Meşrutiyet Caddesi, Ankara'da faaliyete geçirmiştir. Partinin Genel başkanlık görevini de Necmettin Erbakan yapmaktaydı. Necmettin Erbakan; söylemlerinin ilk defa duyulması ve bu parti içerisinde Genel Başkan görevini üstlenmesi dolayısıyla artık siyaset dünyası içerisinde yerini almıştır (Emre, 2015: 49).

Partiler incelendiğinde her partinin kendine özgü bir amblemi bulunduğu görülmektedir. Bu parti logolarında partinin kuruluş amacı ile ilgili bir anlamı bulunmaktadır. Milli Nizam Partisi'nin logosu incelendiğinde özellikle şهادet parmağı seçildiği görülmektedir.

Milli Nizam Partisi'nin kurucu kadrosu şu şekilde sıralanabilir (Çalmuk, 2017: 68):

- 1- Prof. Dr. Necmettin Erbakan
- 2- Ali Haydar Paksu
- 3- Ömer Çoktosun
- 4- Süleyman Arif Emre
- 5- H.Tahsin Armutcuoğlu
- 6- Ali Haydar Aksoy
- 7- Saffet Solak
- 8- Ö.Faruk Ergin
- 9- Ekrem Ocaklı

- 10- Hasan Aksay
- 11- Nail Gürel
- 12- İsmail Müftüoğlu
- 13- Ali Oğuz
- 14- Dr. Fehmi Cumalioğlu
- 15- Mehmet Satoğlu
- 16- Bahattin Çarhoğlu
- 17- Hüsamettin Fadıloğlu
- 18- Rıfat Boynukalın

Milli Nizam Partisi'nin kuruluş ve yürüyüş amaçları şu şekilde açıklanmaktadır (Kızıлтаş, 2016: 69):

- a)Partimiz, milletimizde mevcut olan yüksek ahlak ve erdemin, açığa çıkmasını ve toplumumuza düzen, huzur, vatandaşlarımıza refah, sosyal adalet ve huzur getirmeyi amaçlamaktadır.
- b)Partimizin, vatandaşlarımızın pozitif bilim ve teknik bakımdan taklit eden anlayıştan kurtulması, keşif eden, yapıcı olabilen ve yenilikler icat edebilecek somut ve inanılır bir gelişime tüm alanlarda nitelikli kişiler yetiştirmeyi gaye edinmiştir.
- c)Partimizin, ulusumuzun yaşadığı acı ve tatlı deneyimler, bu deneyimlerden çıkarmış olduğu derslerle, ulusal ve manevi erdemlerimize sahip çıkarak, demokrasiye inanmış ve bağlı bir hukuk devleti düzeni içerisinde, maddi ve manevi kalkınma hareketlerinin insanlığa yol gösterecek bolluk ve mutluluk getirecek, yeniden dünyaya örnek oluşturacak bir medeniyet kuracağını onaylar ve bu büyük amaca ulaşmak için var gücüyle çalışır.

2.3.Milli Nizam Partisi'nin Faaliyetleri ve Kapatılması

Milli Nizam Partisi Erbakan başkanlığında göreve başlamıştır. Fakat bu dönem içerisinde Milli Nizam Partisi on kişiyi meclis içinde sağlayamamıştır. Bunun sonucu da meclis içerisinde bir grup kuramamıştır. Bu nedenle de milletvekilleri parti adına bir işlem yapamamaktadırlar. Bu şekilde olmasına rağmen Milli Nizam Partisi çok

önemli olan parlamenter faaliyetleri yerine getirmiştir. Bu faaliyetler ise aşağıda şu şekilde sıralanarak incelenip yorumlanmaktadır;

1. Adalet Partisi'nin Bazı Uygulamalarının Eleştirilmesi

Genel başkan olarak MNP'de bu görevi yürütmekte olan Erbakan, mecliste aldığı söz hakkı sonrasında hükümetin yapması gereken ve yenilik içeren sanayiye yönelik yatırımlarda tercihinin yer girişimcilerin aleyhinde olduğunu belirtmiş ve konuşması sonunda iktidar Adalet Partisi yönetimini hedef göstermiştir. Erbakan'ın yaptığı bu açıklama sonrasında iktidar yönetiminde önde gelen senatör ve milletvekilleri açıklamanın ileri gittiğini beyan ederek;

"Yağma yok hoca, bu kadar ağır ithamları partimize yönelteceksiniz, sonra da çekip gideceksiniz, olmaz böyle şey. Delil isteriz, bu işi bu safhada bırakamazsınız. Erbakan'ın isteği de zaten bu idi. Ama kişisel konuşmalar 10 dakika ile sınırlı".

Erbakan yapılan bu açıklamalara cevaben:

"Zaman verin, kanıtlarımı, örneklerimi açıklayayım"

açıklamalarını diyor.

Erbakan'ın konuşma yapmasına olanak vermek için muhalefetten birçok milletvekili konuşma sürelerini vermiştir. Böylece Necmettin Erbakan elinde bulunan birçok belge ile detaylı açıklama yapmış, hükümetin yeni sanayi yatırımlarında yerli sanayicilere yapılan haksızlığı bir bir ortaya dökmüştür. Necmettin Erbakan'ın bu açıklamalarından sonra hükümet nezdinde bunları yanıtlama adına dönemin sanayi bakanlığı görevini yürütmekte olan Ahmet Türkel'e bu konudan bahsederek araştırma adına izin talep etmiştir. Türkel, bu konuda yaptığı çalışmalar sonrasında bir konuşma yaparak;

"Söylenilen iddiaları belge ve dosyalar üzerinde tek tek inceledim. Erbakan Bey'in iddiaları doğrudur. Üzülerek söylemeliyim ki hükümetimiz verilen her örnekte tercihinin yerli girişimciler lehinde kullanmamış, yabancılar veya onlarla ortak olanlar lehinde kullanmış..."

Yukarıda belirtildiği üzere Türkiye'nin gelişimi üzerine yapılan yatırımlara bakıldığında ülke kaynakları yani Türkiye'deki sanayinin desteklenmesi yerine yabancı girişimcilerin desteklenmesi görülmüş ve bu da adalet partisi içerisinde

bulunan ve partinin yaptığı işleri uygun bulmayan kesimin sesinin duyulmasına neden olmuştur.

Bu olaylardan sonra özellikle Adalet Partili parlamenterlerin yüksek sesle tepkileri görülmektedir. Bu dönemde bakana Erbakan'ı desteklediği için bazı milletvekillerinden büyük tepkiler gelmiştir. Yaşanan bu olay Milli Görüşün gelişmesi ve siyasi arenada daha çok yer bulması için önemli bir gelişme olarak görülebilir (Kızıлтаş, 2016: 34; Baykal ve Çaha, 2017: 81; Erbakan Vakfı, 2018: 12; Yılmaz, 2016: 22).

2. Gensoru Önergesi (Ortak Pazar hakkında)

Ortak Pazar hakkında Necmettin Erbakan'ın ve Milli Nizam Partisi'nin de görüşleri bulunmaktadır. Erbakan Ortak Pazar hakkında Milli Nizam Partisi olarak birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamaların ardından Türkiye'nin her yerinde mitingler düzenleyerek Ortak Pazarın arkasındaki gizli gerçekleri açıklamaya çalışmıştır. Erbakan bu mitinglerle kalmayıp bu sorunu meclis gündemine taşımıştır. Bu dönem içerisinde Avrupa Topluluğu'nun iç ilişkileri gizli tutulmuştur. Erbakan'ın meclis içerisinde yapmış olduğu açıklamalar meclis içerisinde olumlu karşılanmamıştır (Dursunoğlu, 2016: 73).

3. İnsan Hakları Üzerine Önerge

12 Mart Askeri Müdahalesi sonrası Milli Nizam Partisi döneminde anayasal değişikliklerin önünün açılmaya başlandığı zamanlarda Necmettin Erbakan yeni bir değişimi ön plana çıkarmıştır. Bu değişim ise yasal düzenlemeye yönelik olup; fikir suçlarını cezalandıran anayasa maddesinde zor kullanılmadığı müddetçe, fikir beyan eden düşünce ve görüşlerin belirtilmesinde her hangi bir suç unsurunun olmayacağına yönelik değişimi içeren önergeyi hazırlanmış ve Anayasa Komisyonu makamına sunulmuştur. Bu önergeye yönelik Erbakan, komisyon karşısında söz hakkı almış ve değişim önergesine yönelik olarak savunmada bulunmuştur. Ancak Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi oylarıyla değişiklik önergesi reddedilmiştir (Erbakan Vakfı, 2018: 42).

Gene Milli Nizam Partisi döneminde bir kongre yapılmış ve kongrenin ardından Erbakan Musa Saffet Bayramâşık adlı kişi ile Ankara'da bir görüşme yaparak, görüşme sonucu Erbakan şu demeci vermiştir;

Hoca beni Amerika Birleşik Devletleri Washington'da bulunan dünya Yahudi liderleri görevli olmak üzere sizin yanınıza gönderdi. Partinizin Türk siyasetindeki adımlarını dikkatlice izliyorlar. Dünya Yahudi liderleri Türkiye'de partinizin halkıyla milletiyle bütünleşerek siyasi iktidara gelmesini olumlu buluyorlar. Bu durum İsrail ile Komünist Rusya arasında Türkiye bir bariyer görevini görmektedir. Yalnız sizden bir istekleri var. Konuşmalarınızda Masonluk ve Siyonizme karşı oluşunuz liderlerimiz tarafından memnuniyetsizlikle karşılanmaktadır. Bu konuşmalarınızdan vazgeçmenizi istiyorlar. Eğer vazgeçmezseniz partinizin siyasi faaliyetlerine son vereceklerini bildiriyorlar.

Necmettin Erbakan da buna yanıt vererek;

“Mademki bizim iktidar olmamız onların arzu ettiği bir şey, o halde hissi sebeplere kapılmayıp, bizim konuşmalarımızı anlayışla ile karşılamaları gerekir. Böyle bir şeye katlanmaları, sonunu da temin edecekleri yarar karşısında, önemsiz bir fedakârlık olur.

Musa Saffet Bayramâşık;

“Hayır, kesinlikle bu tür konuşmaları istemiyorlar.”

Erbakan;

“Diyelim ki bundan sonra bu konulara hiç girmeyeceğiz. Bu onlara yetmez mi?”

Musa Saffet Bayramâşık;

“Hayır, yetmez, daha önceki konuşmaları tekzip edecek şekilde onların istediği mahiyette açıklamalar yapmanız lâzım.”

Yukarıda gecen konuşmada ülkemizin yönetiminde hala dış güçlerin varlığı söz konusu olduğu ve Necmettin Erbakan'ın konuşmalarında bazı yönlerini olumlu bulan dış güçlerin aleyhlerinde olan konuşlarda ise rahatsız oldukları görülmektedir. Bu durum ise Erbakan ise bu durum geri adım atmak yerine bundan sonra söylenilmemesi şeklinde akıllı bir yol izlemek istemiştir.

Erbakan, Siyonizm'e ve Masonluğa yönelik karşıtlığını devam ettirdi. Erbakan'a istediklerini yaptıramayan siyonist liderlerde Erbakan'ı tehdide devam ettiler.

Siyonist ve masonların tehditlerine direnen Erbakan'a yönelik olarak; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Hikmet Gündüz, laiklik ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle partisinin kapatılmasına yönelik olarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve dava süreci başlamıştır. Dava sürecinde Erbakan, şahsı ve partisi adına öne sürülen iddialara karşı müdafa etmiştir. Erbakan soğukkanlı ve rahat bir şekilde iddianamedekileri yanıtlayarak savunmaya geçmiştir. Nihayetinde, mahkeme sürecinde Anayasa Mahkemesi tarafından farklı uygulamaya gitmiş ve dava dosyasını duruşuma yapmaksızın incelemiş ve Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasına yönelik karar vermiştir (Erbakan Vakfı, 2018: 42).

Böylece Türk Siyasi hayatında İslami hareketin öncüsü olan Milli Nizam Partisinin siyasi hayatı kapatılmasıyla son bulmuştur. Batılılaşmaya karşı kendi köklerinden doğan bir kimlikle siyaset yapmaya çalışan siyasi topluluk dinsel muhalefet yolunda önemli bir adımın atılmasını sağlamıştır (Erbakan Vakfı, 2018: 42).

2.4.Milli Selamet Partisi'nin Kuruluşu

Milli Nizam Partisi kapatılmasından sonra Necmettin Erbakan'ın liderliğinde kurulan Milli Selamet Partisi (MSP), 1 Ekim 1972 tarihinde kurulmuş ve 1973 yılında yapılan seçimlerde % 12 oy alarak 48 milletvekili ve 3 senatör çıkarmıştır. Sonrasında 1974 yılının başlarında oluşturulan CHP-MSP koalisyonu bozulması ile oluşturulan dördü koalisyon içerisinde de Erbakan, Ekonomik Kurul Başkanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Rumlar tarafından zulüm gören Kıbrıs Türklerine yönelik barış ve huzur getirmek için 1974'te yapılan Kıbrıs Barış Harekatı'na çıkılması kararında da büyük bir rol oynamıştır (Erbakan Vakfı, 2018: 81).

BÖLÜM 3: NECMETTİN ERBAKAN'IN 1974-1980 SİYASİ FAALİYETLERİ

Necmettin Erbakan'ın 1974-1980 siyasi faaliyetleri incelendiğinde bu faaliyetlerin CHP-MSP Koalisyonu ile başladığı görülmektedir. Bu koalisyon dönemi içerisinde Kıbrıs Barış Hareketi ve Ağır Sanayi Hamlesi görülmektedir. Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Cephe Hükümleri, 12 Eylül 1980 Darbesi ve MSP'nin kapatılması konularıyla incelenmektedir.

3.1.CHP-MSP Koalisyonu (26.01.1974-17.11.1974)

Talu'nun AP ile koalisyon kurma görüşmeleri başarısız olunca görevi Talu iade etmiştir. Talu'nun görevi iade etmesi sonrası CHP-MSP koalisyon ihtimali artmıştır. 15 Ocak 1974 tarihinde Cumhurbaşkanı Korutürk koalisyon kurma görevini Ecevit'e vermiştir. Ecevit ve Erbakan protokolü görüşmeye başlamışlardır. 18 Ocak'ta toplanan CHP-MSP ortak kurulu koalisyon protokolünü hazırlamaya başlamıştır. 25 Ocak'da protokol imzalanmıştır. CHP-MSP Anlaşması iki partinin toplumsal, sosyal, ekonomik anlaşmasını sağlamaktadır. Milli Selamet Partisini'nin talebi şunlardır; (Yalansız, 2006: 30)

- İlkokullara ve ortaokullara milli ahlak derslerinin konulması ve derslerin Yüksek İslam Enstitüsü ve İlahiyat Fakültesi mezunlarının vermesi, bu karşılanmazsa İmam Hatip Okulu mezunları okutacaktır. İmam Hatip'in ortaokul bölümleri tekrar faaliyete geçirilecek. İmam Hatip Okulu'ndan mezun olanların üniversiteye ve yüksekokullara girmelerinin sağlanması, binası millet tarafından yapılmış 40 kadar imam hatip okulu yeniden öğretime açılması ve imam vekilliği konusuna çözüm sağlanacak,
- Camiler ile vakıfların vakıfnamede belirtilen amaçlarıyla uyumlu biçimde kullanılması temin edilecek,

- Vergilerin kolaylaştırılması,
- Bölgesel kalkınma üzerine şirketler kurulacak. Bunun yanı sıra Ticaret Bakanlığı'ndan bunlar için bir kaynak oluşturulacak,
- Bölgesel ve yerel her türlü farkın giderilmesi, kalkınma politikasının yurt çapında tüm kesimlere ulaştırılması adına önlemler alınacak,
- Sanayi'ye yönelik olarak teşvikin sağlanması adına hukuki düzenleme yapılarak gerekli kanun çıkartılacak, faiz olmaksızın kar ortaklığını temel alan krediler verilecek, ağır sanayi kurulacak,
- Sosyal devlet ilkesi gereği fakir ve ihtiyaç sahiplerine devletin yardım yapması sağlanacak,
- Tarım Bakanlığı ile ilgili olarak düzenleme yapılarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak değiştirilecek,
- Sanayi Bakanlığı kurulacak.

Milli Selamet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin istekleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (Polat, 2009: 60-63);

- Genel af çıkartılacak,
- Köylerde kamu kadrolarında olmak üzere imam görevlendirmeleri yapılarak köylerdeki camilerde devlet tarafından malzeme ve projeyardımları yapılacak,
- Tarıma yönelik olarak taban fiyat politikası ve proje kredisi yaygınlaştırılacak, haşhaş ekimi serbest hale gelecek,
- Belediye gelirlerine yönelik hukuki çalışmalar sonrasında kanun çıkartılarak belediyelere ait borçların vadesi uzatılacak,
- Faiz sınırları aşağı çekilecek, kar ortaklığına yönelik sistem geliştirilecek, faize ait giderlerin masraf adı altında yazılmaması temin edilecek,
- Sermaye piyasasına yönelik hukuki düzenlemeler ile kanun çıkartılacak, israfın önlenmesi için önlemler alınacak, döviz rezervleri ülke gelişimine kaydırılacak, dış ticaret Orta Doğu ülkelerine kaydırılacak, yurt dışındaki gurbetçilerin tasarruflarının değerlendirilmesi, bunların yurda getirilmesi teşvik edilecek,
- Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkiler yeniden gözden geçirilecek,
- Yabancı sermaye yeniden gözden geçirilecek,

- Yükseköğretim parasız hale getirilecek, özel yükseköğretim kuruluşları devletleştirilecek,
- İşsizlik sigortası çıkarılacak, tarım işçileri sigortalı yapılacak,
- Çıraklık, ustalık ve kalfalık kanunu çıkartılacak,

CHP'nin ise talepleri şu şekilde sıralanmaktadır; (Polat, 2009: 63-65)

- Seçmen yaşı 18'e indirilecek, yurt dışındaki işçilere oy hakkı verilecek,
- Köy kooperatiflerine din görevlilerinin liderlik etmesi, kırsal alanda yaşayan nüfusun desteklenmesi amaçlanacak,
- Kendi evini yapacak olan herkese devlet yardım yapacak,
- Petrol Kanunu değiştirilerek bor madenleri devletleştirilecek.
- İşçi kıdem tazminatları arttırılacak, sendikaların rahat çalışmaları temin edilecek ve MEYAK ile İYAK gibi kuruluşlar kurulacak,
- Kıbrıs'ta federatif bir devlet kurulması sağlanacak.

Sonuç olarak Cumhuriyet Halk Partisinin ve Milli Selamet Partisinin Koalisyonu 26 Ocak 1974'de göreve başlamıştır. Program 1 Şubat 1974'de kabul edilmiştir.

Koalisyon sonucu ortaya çıkan anlaşmazlıklar şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar; (Çeliker,2009: 37)

1-Genel Af: 1973 yılı Cumhuriyet'in ellinci yılıydı. Partiler seçim bildirgelerine Genel Af ile ilgili bildirimler koymuştu. CHP-MSP'nin koalisyon protokolünde bulunan Genel Af ile ilgili iki grup çalışmalara başlamış ve çalışmalarını kısa sürede bitirerek bir yasa tasarısı hazırlamıştır. 10 Nisan 1974 günü Millet Meclisi Genel Kurulu, Komisyon metnini görüşmeye başlamıştır.

Genel Af konusunun geniş olması sağ partileri ve MSP'yi bölmüştür. Solcuların affedileceği, komünistlerin içeriden salınacağı 141. Ve 142. Maddeler af kapsamında olması AP ve DP'nin karşı çıkmasına neden olmuştur. Hazırlanan yasa tasarısı muhalefet partileri tarafından engel ile karşılaşmıştır. DP'liler MSP'lileri etkilemeye çalışıyor af görüşmelerinin uzamasını sağlayarak; MSP'de 141. Ve 142. Maddeden hükümlülerin affını engelleyerek muhalefetin güçlenmesine çaba göstermektedir. DP'lilerin uğraşı işe yarayarak MSP'de 20 milletvekili hayır oyu vermiştir.

“Sosyal Sigortalar Kurumu prim ve borçlarının affı ile Osmanlı hanedan üyelerinin Türkiye’ye dönmesini sağlayan madde gibi bazı maddelerde uzlaşma sağlanamamaktaydı. Demokrat Parti’nin önceliğinde ise eski Demokrat Partililerin affını sağlayan anayasa değişikliğinin yapılması bulunmaktadır. Bu nedenle genel af konusunda engellemelere gitmişlerdir. AP bunu yalnızca DP’ye bırakmayarak Genel Af 11 Nisan da kavga ve dövüşle kabul edilmiştir. Af kapsamında koalisyon hükümetinde toplam 28 milletvekili oylamaya gelmemiş, hükümet partilerinin fire vermesi; her iki partide de bazı sorunların olduğunu göstermektedir” (Yalansız, 2006:302).

14 Mayıs 1974 tarihinde toplanan Millet Meclisi oturumunun açılması ile birlikte Af Konusu görüşülmeye başlamıştır. Anayasa’nın 141, 142 ve 146 maddeleri af kapsamı dışında bırakılarak, irtica faaliyetleri suçları af yasasının içine sokulmuştur. MSP ve diğer muhalefet partileri 141 ve 142. Maddeden hapis giymiş olan kişilerin 5. Maddesi açık oylamanın sonucu 221 kabul, 214 ret çıkmak suretiyle 5. Madde kabul edilmiştir. DP sıralarında alkışlar AP sıralarında bravo sesleri yükselmiştir. Diğer yandan 20 MSP’li milletvekilinin diğer muhalefet partileriyle anlaşmasıyla af 141- 142. Maddesiz olarak çıkmıştır. CHP-MSP Koalisyonunun milli ve kalkınma projelerini faaliyete geçirmeye başlamasıyla rahatsız olanların oyunları MSP’den 20 milletvekilinin de muhaliflerle oy kullanmasını sağladıktan sonra karşılıklı güvensizlik ortamının oluşmasına vesile olmuş ve CHP-MSP Hükümeti’nde çatlakların olduğu görülmüştür. Ecevit’de bu dönem istifa sinyallerini vermeye başlamıştır. CHP Parti Meclisi Ecevit’in çekilme kararını onaylamış ve bunun sonucunda koalisyon arasında ilk çatırdama ortaya çıkmıştır. CHP Af yasasını Anayasa Mahkemesi’ne taşıyarak, 2 Temmuz’da AYM Kanunu’nun 5. Maddesini iptal ettirmiştir. Maddenin iptal edilmesi sonrasında 141., 142., 146., 149., maddelerden hüküm giymiş olan kişilerin de af kapsamına girdiği görülmektedir (Yalansız, 2006: 72).

2-Haşhaş Sorunu: Diğer bir sorun ise ABD’nin baskıları sonucunda Türkiye’de haşhaş ekiminin azalması olarak görülmektedir. Nixon’un iktidara gelmesinden sonra Türkiye ile ABD arasında afyon sorunu önemli bir konu haline gelmiştir. Nixon, ABD’de artan uyuşturucu kullanımının Türkiye’den ABD’ye yapılan kaçakçılığa bağlı olduğunu belirtmektedir. Tüm baskılara rağmen Demirel haşhaş üretiminde az

da olsa bir yasak getirmiştir. Demirel bazı illerde yasaklamaya gittiği halde ABD tatmin olmamış ve bozuk olan ilişkiler daha da bozulmuştur.

Türkiye’de 1971 senesi itibariyle haşhaştan üretilen afyonun dünyadaki diğer ülkeler tarafından uyuşturucunun ana üs merkezi konumuna getirilmesi yorumları dile getirilmiştir. Bunun üzerine Türkiye bahsi geçen suçlamalarda her hangi bir geçerliliğin bulunmadığını ortaya koyma adına kendi topraklarında haşhaşın ekilmesine 26.06.1971 tarihli 7/2654 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nda belirttiği düzenleme ile tamamen yasaklamıştır. ABD Senatosu haşhaş yasağı ile ilgili kararı övmüş ve tebrik etmiştir. Yapılan görüşmelerde Erim ABD’li Ankara Büyükelçisi’ne kararı bildirmiştir. 1972 yılından itibaren haşhaş ekimi yapılmayacaktır”(2004 Yılı Haşhaş Sektörü Raporu, 2015: 2).

1973 Seçimlerinde MHP’nin dışındaki diğer tüm partiler haşhaş üretimi yasağının kalkacağına yönelik bir söz vermiştir. CHP’nin seçim beyannamesinde haşhaş yasağını kaldıracağını Ecevit açıklamıştır. 1 Temmuz’da Resmi Gazete’de yayımlanarak 6 ilde haşhaş yasağı kaldırılmıştır (2004 Yılı Haşhaş Sektörü Raporu, 2015: 2).

Dış basında Haşhaş yasağının kaldırılması sonucunda ABD tarafından Türkiye’de haşhaş ekilmesi durumunda her türlü yardımın kesilmesine yönelik bir tasarı verilmiştir. Tüm tehditlere rağmen Türkiye’de haşhaş ekimi yasağı kararı kaldırılacaktır.

3-Diğer bir Sorun Zam: Yeni hükümetin yapmış olduğu zamlar halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Zamlar 14 Ekim seçimlerinden önce ve seçimlerden üç ay sonrasına kadar iş başında olan hükümetlerin kasıtlı ve hatalı siyaset tutumları ve ihmalleri yüzünden kaçınılmaz olduysa, o hükümetlerin kasıtlı ve hatalı siyaset tutumlarının, ihmallerinin ceremesini, o hükümetlerin hizmet ettiği çıkarlarla çıkarları hiç bağdaşmayan yoksul ve dar gelirli halk çekecek, hükümet fiyat artışlarının sürekli önünde götürecek bir siyaset izleyecektir (Doğu, 1974: 11).

CHP-MSP’nin göreve başlamasından sonra hükümet yetkilileri temel ihtiyaçlara zam yapmıştır. Ecevit basın karşısına çıkarak şekere, benzine, iğneye vs. zam olduğunu açıklamıştır. Toplanan Bakanlar Kurulu toz şeker 505, kesme şeker 545 kuruşa yükselecek, çimentoya 260 liradan 390 liraya demir porlantan tonu 2502den 375

TL'ya, beyaz çimentonun tonu 654'den 981'e yükselecek, kağıt, demir ve Sümerbank mamülleri de önemli bir oranda zam görecektir. Zamlar sonunda da AP ve muhalefet hükümete yüklenmiştir (Yalansız, 2006:299).

4-Bir Gensoru Önergesi: CHP-MSP Koalisyonu döneminde diğer bir sorun Mustafa Üstündağ hakkında verilen gensoru önergesidir. Bu önergeyi veren Nahit Menteşe ve 9 arkadaşının Üstündağ hakkındaki eğitim politikasındaki tutumu, solcuları MEB'e yerleştirmesi, milliyetçi hocaları ezmesi vs. gibi nedenlerden dolayı bir gensoru önergesi verilmiştir. Aslında buradaki amaç hükümeti düşürüp bir sağ koalisyon hükümeti kurmaktır. Yine hükümetin düşmesi için MSP Milletvekillerinin oylarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Genel Af görüşmelerinde bir takım ayak oyunları ile fire veren MSP'lilerin aynı tutumu takınacağını düşünen AP ve sağ partiler gensoru önergesini vermişlerdir. DP ve CHP arasında çıkan kavga sonucunda önerge ertelenerek Meclis'in 18 Haziran'da tekrar toplanması kararı alınmıştır (Yalansız, 2006: 71).

Meclis 18 Haziran'da verilen gensoru önergesi oylanarak 231 red, 202 kabul olarak bir sonuç çıkmıştır. Erbakan MSP grubuna hakim olarak Üstündağ hakkındaki gensoru önergesini reddetmiştir. Gensoru önergesinin reddedilmesinden sonra Demirel istediğini elde edememiş ve başka yöntemler aramaya koyulmuştur.

Soru önergesinde, Milli Eğitim Bakanlığı görevini yürütmekte olan Üstündağ'a yönelik yasalara uymayan nakil ve tayin gerçekleştirdiği düşüncesiyle senato tarafından araştırmaların başlatılması gerektiği talebinde bulunulmuştur. Senato'nun muhalefet partisinin elinde bulunması ile önerge kabul edilecektir. Gelişen önemli gelişmeler sonucunda önerge askıda kalacaktır.

5-Milliyetçi Cephe Muhalefeti: 1973 Seçimlerinin ardından ortaya çıkan hükümet bhranı sonucunda Bozbey'li, Demirel'siz bir sağ koalisyon hükümeti kurmayı önermişti. Böylece Bayar-Demirel görüşmesi 24 Mayıs 1974 günü başlamıştır. Yapılan görüşmeden sonra Demirel, gazetecilerin Sol iktidar karşısında Milli Cephe konusu ele alındı mı? Sorusuna Sol iktidar karşısında gerekirse milli cephe kurulur cevabını vermiştir.

Demirel-Bayar görüşmesi Milliyetçi Cephe için atılan ilk adım olarak görülmektedir. Görüşmeler sonuçsuz kalmış lakin ileride kurulacak 1. MC Hükümeti'nin lideri Demirel olacaktır (Polat, 2009: 68).

6-İsmail Cem Olayı: İki hükümet arasında kısa bir süre sonra bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. İsmail Cem olayı iki hükümet arasında bir kriz olarak görülmektedir. Cem'in TRT'de görev yapması MSP'yi gerginleştirmiştir. Erbakan grubunu sakinleştirerek açıklama yapmış ve grubunu kontrol altına almıştır.

7-Yapılamayan Projeler: Köykent Projesi ve Halk Sektörü: Köykent Projesi; köylü-devlet ile beraber köyleri en kolay yönden kalkındırmaktır. Birbirine yakın 5-10 köyün birleştirilmesiyle yapılacak olan bu durum köylülerin kendi aralarında kooperatifleşerek örgütlenmeleri sonucunda yapılabilmektedir. Türkiye'nin ekonomik yapısı, toprak reformunun meclisten geçmemesi gibi sebepler, projenin kağıt üstünde kalmasına neden olacaktı (Yalçın, 2012: 107).

1973 Ak Günlere Seçim Bildirgesi'nde yer alan Halk Sektörü kırsal alan ile kentsel alan arasındaki ekonomik, toplumsal dengesizlikleri ortadan kaldıracak, demokratikleşme sürecine halkın ve emekçi kitlelerin katılımıyla ivme kazandırarak iç göç olayını frenleyerek kırsal alan boşalmasının önüne geçecek ve halkın küçük tasarruflarının spekülatif kazanç meta olmaktan kurtulup yatırım ve üretim alanına yansımaları sağlayacak, bu yeni yapılanmanın odak noktası olmasıyla halk sektörü, halkın kendi yönetiminde tasarruflarını birleştirerek, yatırım-üretim kararlarına dönüştürülebilecek ve yeni üretim kapasiteleri yaratılacaktır. 1974 Kıbrıs sorunu nedeniyle Halk Sektörü uygulaması askıda kalmış, Ecevit'in koalisyondan çekilmesinden sonra bu proje sadece seçim bildirgesinde kalmıştır.

3.1.1.Kıbrıs Barış Hareketi

Erbakan'ın kararlı duruşlarından biri olarak ilk akla gelen Kıbrıs olarak karşımıza çıkmaktadır. Kıbrıs; ABD, İsrail, Avrupa üçlüsünün, Libya, Irak, Suriye, Yemen, Sudan gibi bütün İslam ülkelerini bölerken Rum ve Türk devletini birleştirmek istediği topraklardır. Kıbrıs; bir uçak gemisi hükmündeki bölgenin Türkiye'nin dizinin dibinden koparılıp Avrupa Birliği'ne monte edilmek istendiği çok önemli bir adadır.

Strateji, enerji, güvenlik. Haçlı Batı, İngiliz ve İsrail için belki de işin en büyük önemi, bu maddi boyutudur. Ancak Müslümanlar ve Türkler için Kıbrıs'ın esas önem ve ehemmiyeti çok farklı bir sebebe dayanmaktadır (Coşkun, 2015: 61).

Kıbrıs ilk İslam ordusunun, Abdullah Bin Sad Komutanlığında 648'de İslam'ın izzet ve adaletini götürmek için gidip ilk deniz zaferini kazandığı topraklardır. Bu ilk Kıbrıs seferinde; Alemlere Rahmet Olarak Gönderilen Efendimiz'in (SAV) halası Ümmü Harem çok istediği şehadet şerbetini içmiştir. Larnaka'da metfundur. Osmanlı 1571'de Lala Mustafa Paşa Komutasındaki seferiyle tam 50 bin asker şehit vererek Kıbrıs'ı fethetmiştir.

Kıbrıs'ı fethetmek askeri olarak da o kadar büyük öneme haizdir ki civarındaki adalara yapılan sefer ve zaferlerde ne kadar şehit verildiğine bakmak yeterlidir. 1522'de Rodos alınırken 30 bin şehit ardından Osmanlı Donanması İnebahtıda 30 bin şehit vermiştir.

Girit'te 1645'de başlayan dünya tarihinin en uzun kuşatması tam 24 yıl sürerken, 1669'da Kandiye Kalesi alındığında şehit sayısı 130 bine ulaşmıştır.

15 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'ta Makarios darbe ile devrilerek yerine Türk Katili olarak bilinen Nikos Sampson Cumhurbaşkanı olmuştur.

Türkiye'de ise 26 Ocak 1974 tarihinde CHP-MSP koalisyonu iş başına geçmiştir. CHP'nin Genel Başkanı ve dolayısıyla Başbakan Bülent Ecevit, MSP'nin Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'dır (Keser, 2013: 73).

Adada artan oranda bir Türk/Müslüman katliamı başlamıştır. Daha sonra İsmet İnönü ve Süleyman Demirel dönemlerinde Kıbrıslı soydaşlarımıza yapılan katliamı durdurmak için sefer başlatılmış, Amerikan Başkanı Johnson'ın mektubu sonrası Türk askerleri Akdeniz'de geri çevrilmiş ve gemiden inmiştir (Denizli, 2014: 91).

Bu kez de Başbakan Bülent Ecevit, başlayacak bir operasyona ABD ve İngiltere'den gelecek baskılara karşı çekimser bir tavır sergilemiştir. Ancak Koalisyon ortağı Başbakan Yardımcısı ve Milli Görüş Lideri Erbakan ise kanı durdurmak ve Peygamber Efendimizin süt halası şehit Ümmü Harem'in medfun olduğu Larnaka'nın da bulunduğu Kıbrıs'a bir sefer başlatmak için sabırsız ve kararludur (Keser, 2013: 74).

Kıbrıs'a çıkarmanın başladığı gün 20 Temmuz 1974'dür. Türk ordusu adanın üçte birini almıştır. Yenilginin sahiplenişi yokken zaferin sahiplenişi çok olmuştur. Türk medyası Kıbrıs Fatihî Kara oğlan efsanesi oluşturarak Ecevit'e bir seçim zaferi kazandırmak istemiştir. Belli bir oligarşik zümrenin koruyucusu olarak yayın yapan Türk medyası aynı alışkanlığını 1999 yerel ve genel seçimlerinde de Kenya Fatihî Ecevit olarak yapmıştır. 1970'li yıllar boyunca Kıbrıs Harekâtına gönülsüz olan en azından yarıda kesilmesini isteyen Bülent Ecevit'in adı Kıbrıs Fatihî Karaoğlan diye dağa taş yazdırılıp konuşulacaktır. Ancak harekâtın asıl mimarının Erbakan olduğu, onun kararlılık ve inadı olmadan Genelkurmay ile baş başa verilip stratejik aklı ortaya koymadan, İngiltere ve Avrupa'ya karşı böyle bir harekâtın başarılamayacağı gerçeği ise gizlenemeyecektir (Coşkun, 2015: 88).

1571'de elli bin şehit verilerek alınan Kıbrıs'ın 1974'de Erbakan'ın irade ve komutasındaki kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerimizin çok üstün başarısıyla sadece 498 şehit verilerek bu kez adanın kuzeyinin alınmasındaki askeri başarı tarihe altın harflerle yazılacak cinstendir. Bu nedenle Batılı Devletler ve de İngiltere, Erbakanlı Türkiye'nin bu büyük çıkışından rahatsız olmuş ve gereğini yapmaktan da çekinmemişlerdir. Türkiye'ye uygulanacak olan ambargo kararı bunların en önemlisidir (Tuncay,2002: 30).

Kıbrıs Zaferi, Türkiye'ye parlak zaferlerle dolu tarihi şanlı günleri yaşatırken, Haçlı batıya da tarihi bozgunları hatırlatmıştır. NATO müttefiki olup Tanzimat'tan beri Batı'nın yörüngesine girmiş bir Türkiye'den 1974'deki hiç beklenmeyen bu apaçık Kıbrıs Zaferi ABD'yi şoke etmiştir (Tuncay,2002: 32).

1974'deki o zafer sonucunda rahmetli Rauf Denktaş öncülüğünde 1983 senesinde kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmaması ve türlü ambargolara maruz bırakılması, Kıbrıs harekâtında yaşadıkları şokun sonucudur (Erbakan Vakfı, 2017: 42).

3.1.2. Ağır Sanayi Hamlesi

Lider olmak demek, zorluklara sabır göstermek, gemileri dağların üstünden yürütmek ve tek başına dahi kalsan yolundan asla dönmek olarak görülmektedir. Bu satırların hepsi Erbakan'ı ifade etmektedir. Erbakan hayatını adeta hedefine

kilitlenmiş bir mermi gibi yaşamıştır. Erbakan'ın kararlılığını ifade eden şu sözleri unutulmamıştır; “Bizim arabamızda geri vites yoktur” (Aydın ve Taşkın,2006: 79).

1976'lı yıllar MSP'nin iktidar olduğu yıllar olarak görülmektedir. Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan Türkiye'deki ağır sanayi hamlesinin önemli girişimlerinden biri olan Konya Motor Fabrikasının kuruluşunun, üretim yapar hale getirilmesinin ve bu fabrikanın makine ve tezgahlarının temini için yanına otuzu aşkın devlet personeli alarak İtalya'ya gitmiştir. Grubun içerisinde dönemin bir çok sanayicisi ve üst düzey yetkilileri bulunmaktadır.

Bu ziyarette sömürgeci güçlerin engellemesine rağmen kararlılıkla, yılda yüz bin motor yapabilecek fabrikanın kurulması için aşağıdaki şartlarda anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmanın şartları da ilginç görünmektedir (Aydın ve Taşkın,2006: 86).

Türkiye fabrika yapılarının tamamını (bina, vb.) yapacaktır. İtalyan menşeli FIAT firması tarafından üretilen makineler ve fabrika tezgâhlarının tamamını getirerek kuracaktır. Buna karşılık Türkiye'den döviz istemeyeceklerdir. Fabrika üretim yaptıktan sonra borç için 12 yıllık ödemesiz devre tanınacak, 12 yıl sonra İtalyanlara yapılacak yüz bin motordan her sene beş bin verilmek suretiyle taksit taksit borcumuz ödenecektir (Erbakan Vakfı, 2018: 42).

3.2.Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Cephe Hükümleri

Necmettin Erbakan ve Milliyetçi cephe hükümleri; 12 Eylül 1980 tarihinde meydana gelen darbe olayı ve MSP'nin kapatılması başlığı altında incelenerek yorumlanmıştır.

3.2.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve MSP'nin Kapatılması

Türkiye'de 1980'lerde adaletsizlik, baskı ve şiddetin baskın olduğu üç olgudan bahsetmek mümkündür. Ülke içerisinde tam bir kargaşa ortamı mevcuttur. Sağ görüş ve sol görüş olarak birbirlerinden ayrılmışlardır. 1980 öncesi Türkiye için olağanüstü bir zaman dilimi yaşanmaktadır (Bardakçı,1987: 57).

- a) Ekonomik Bakımdan: Ekonomik yönden Türkiye'de enflasyon ve alım gücünün düşmesine yönelik sıkıntılar mevcuttur. Turgut Özal'ın kararları dahi ekonomik alanda bir iyileşme sağlayamamıştır. O dönemde yaşayan insanlar ve bazı aydınlarının yaptıkları beyanatlara göre kargaşa ve şiddetin olması ekonomideki kötü gidişatın bir ürünüdür.

- b) Siyasal Bakımdan: Dönemin siyaseti de ekonomisi gibi kötü bir gidişata sahiptir. Ard arda kurulan koalisyon hükümetleri, muhalefet partilerinin eleştirileri, istikrarın sağlanamamasına ve siyasetin gerginleşmesine neden olmuştur.
- c) c)Toplumsal Bakımdan: Bütünüyle bir kaos döneminin baskın olduğu, vatandaşların kin ve nefret dolu olduklarını, insanların psikolojik bir buhran içerisinde olduğunu o dönemi araştırdığımızda ulaşacağımız neticelerden bir tanesi olabilmektedir.

1979'un Kasım ayında Süleyman Demirel başkanlığında, Adalet Partisi (AP) azınlık hükümeti kurulmasını, Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) ve Milli Selamet Partisi(MSP)'nin dışarıdan desteklemesine rağmen siyasal istikrarsızlık sona ermemiştir. Bu dönemde her gün onlarca kişinin yaşamını kaybetmesine neden olan siyasal ve sosyal şiddet olayları hiç duraksamadan devam etmekteydi (Bıldırıcı,2000: 29).

İstikrarsızlıkla beraber sürekli artan şiddet vakalarından rahatsızlık duyan Türki Silahlı Kuvvetlerinin üst düzey yöneticileri, 1979'da Milli Güvenlik Kurulu Başkanı Cumhur reisi Fahri Korutürk'e bir ikaz mektubu gönderdi.

Fahri Korutürk uyarı mektubunu okuduktan sonra kamuoyuna açıkladığı ikaz mektubunda, ülkenin içinde bulunduğu duruma yönelik bir değerlendirme yapılarak mektupta şunlar yazılıydı:

TSK, Türkiye'de günümüzdeki görülen yaşamsal sorunlara yönelik siyasi partilerden derhal, ulusal çıkarlarımızı öncelikli olarak en üstte tutarak, anayasamızın ilkeleri doğrultusunda ve Atatürkçülüğün birleştiriciliği çatısında toplanarak bölücülük, terör ya da anarşi gibi faaliyetlerin devletin bütünlüğüne tehdit oluşturması sebebiyle bu tür faaliyetlere yönelik tüm tedbirleri ortak almalarını ve diğer devlet kuruluşlarının da bu noktada katkı sunmalarını beklemektedir.

Cumhurbaşkanının Türk halkına açıkladığı, bölücülük ve terör faaliyetlerinin artmasına yönelik olarak gönderilen ikaz mektubunu partiler dikkate almayarak bu konunun muhatapları olmadıklarını beyan ettiler. Bu durum süreç boyunca müdahale etmeye hazır ordudaki rütbelilerin çalışmalarını artırmasına neden oldu (Poyraz,1996).

Ordunun mektubu karşılığını bulmamış, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün görev süresinin 6 Nisan 1980 tarihinde bitmesi var olan sıkıntılara ilave olmuştur. Partiler yeni Cumhurbaşkanı seçiminde bir karara bağlamayınca süreç iyice sıkıntılı bir hal aldı(Şirin, 2004: 74).

Seçim süresince Cumhurbaşkanı vekâleten İhsan Sabri Çağlayangil bakmıştır. 1980'li yılların sonlarına doğru eylül ayında ülkenin içinde bulunduğu kriz artarak devam ediyor ve ülkenin birçok bölgesinde sıkı yönetim varken şiddetin her geçen gün artması üzerine bazı kitleler ise ordunun müdahalesini bekler hale gelmişti.

12 Eylül 1980 gününde TSK, üstlerinden aldığı emirle yönetime el koydu. Darbe olduktan sonra Milli Güvenlik Konseyi oluşturulmuştur. Beş kişiden oluşan bu konseyde ise;

- Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren,
- Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin,
- Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya,
- Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun
- Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramirali Nejat Tümer

yer almıştır (Şirin, 2004).

Milli Güvenlik Kurulu Başkanı Kenan Evren darbenin gerçekleşme sebeplerini darbe günü öğle vaktinde radyo ve televizyondaki söylevinde kamuoyuna duyurdu. Aynı gün içerisinde yayımlanan Milli Güvenlik Kurulu bildirisi şu satırları yer alıyordu:

“Milli Güvenlik Kurulu devlet yönetimine doğrudan el koymuştur. Her türlü siyasi faaliyet her kademedede durdurulmuş, parlamento ve hükümet feshedilmiş, bütün parlamenterlerin yasama dokunulmazlıkları kaldırılmıştır. Bütün yurtdışı sıkıyönetim ilan edilmiş, ikinci bir emre kadar sokağa çıkmak yasaklanmış, yurtdışına çıkışlar durdurulmuştur. Yasama ve yürütme yetkileri MGK tarafından kullanılacak ve kısa zamanda bir bakanlar kurulu oluşturularak yürütme sorumluluğu bu kurula bırakılacaktır”.

Diğer taraftan siyasi partilerin genel başkanları Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan kararlar, emniyetlerinin sağlanması için TSK'nin koruması ve gözetiminde güvenli bölgelerde tutuldular. Ecevit ve Demirel, Gelibolu Hamzaköye, Erbakan da İzmir Uzunadaya gönderildi. Bazı siyasiler ve sendikaların yönetim kesimi gözaltına alındı (Şirin, 2004: 30).

Milli Selamet Partisi 1980 yılında Milli Güvenlik Konseyi tarafından diğer partilerle beraber kapatılmıştır.

BÖLÜM 4: NECMETTİN ERBAKAN'IN 1987-1997 ARASI SİYASİ FAALİYETLERİ

4.1.Refah Partisi Dönemi Erbakan

Bir partinin genel başkanı tek başına bir faaliyette bulunamaz; yalnızca özdeş düşünceye sahip olanlar ve benzeri özellikte işleri yapılmasını arzu edenler, bir genel başkan çevresinde bir araya gelirler ve yapmak istediklerini yaparlar. Bir araya gelen bu topluluk, genel başkanlarıyla anılırlar. Topluluklar bir araya gelerek genel başkanı ön plana çıkartırlar. Refah Partisi'nde ise bunun tam tersi olmuş ve Erbakan'ın liderlik özelliği insanlar onun etrafında toplanmıştır (Kabasakal, 2016: 238).

Liderin siyasi partideki yeri, kişisel gücü, karizmatikliği ve partinin içinde bulunduğu yapısı kadar ülkenin sahip olduğu siyasi eğilimleri de rol oynamaktadır. Türk siyasi hayatında, liderlerin siyasi partiler üzerindeki, partilerin sayısı artmasına rağmen parti içi demokrasi anlayışı gerilemiştir (Kabasakal, 2016: 238). Karizmatik liderliği siyasi alanda din, ideoloji ve karizma gibi bazı temeller üzerinde yoğunlaşmıştır. Milli Görüş hareketinde de liderlik yalnızca siyasal bir değer olmaktan ziyade, dini bir kimliğin ve davasının taşıyıcısı olmasıyla öne çıkarak Türk siyasetinde farklı bir yere sahip olmuştur. Milli Görüşün lideri Erbakan'ın hayatı ve siyasal kimliği, İslamcı siyaset ile aynı düzlemde gelişmiştir. (Özdalga, 2006: 103) Milli Görüş Hareketi lideri ile özdeşleşerek çoğu kez Erbakan hareketi olarak anılmış, milli görüşe gönül verenler de Erbakancı olarak tanımlanmıştır (Çakır, 2004: 768). Bu

özdeşleşme, Erbakan'ın şahsının, Milli Görüş hareketini aşan, karizmatik ve merkezi bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Milli Görüş davasının başarısı da ve başarısızlığı da Necmettin Erbakan'ın siyasi ve fikri görüşüne bağlı kalmıştır. Necmettin Erbakan için Türkiye'de "hoca" unvanı yaygın olarak kullanılırken, Batıda İslami temel alan politikacı, İslam dünyasında ise Müslüman bir lider olarak bahsedilmiştir (Can, 2005: 222). Erbakan'ın "hoca" olarak anılmasının nedenleri arasında; Öncelikle Erbakan'ın, geleneksel ve muhafazakâr bir kimliğe sahip olması ve bu kimliği kişisel ve kamusal olarak sürdürme gayretinde olmasıdır. Erbakan, bireysel olarak, ciddi olarak sıkı bir İslami eğitim almış, kendi yaşantısı ve yakın çevresinde ısrarla sürdürmüştür.

Türk siyasi hayatında birçok siyasi kişilik, bilhassa merkez sağdaki siyasetçiler, dini bir görüşe inanmakla birlikte, siyasi mücadelenin ana konusu ve partinin başlangıcı olarak dini inanışlarını sergilemekten uzak durmuşlardır. Necmettin Erbakan ise dini fikirlerini kişisel olarak kaynak almanın yanında siyasetinin içine yedirerek Türk siyasi hayatında önemli bir konuma gelmiştir (Erbakan, 2013: 148).

Necmettin Erbakan'ın "hoca" olarak anılmasının diğer bir nedeniyse akademik kariyeri dolayısıyladır. 1948-1951 yılları arasında mezuniyet aldığı İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi bölümüne asistan unvanıyla girerek doktorasını Almanya'daki Aachen Teknik Üniversitesinde tamamlamıştır. Erbakan 27 yaşına geldiğinde doçentlik ünvanını, 38 yaşına geldiğinde ise profesör ünvanını almıştır (Erbakan, 2015: 238). Dolayısıyla, üniversitedeki başarılı çalışmaları ve yapmış olduğu kariyer Erbakan'a ikinci hoca unvanını vermiştir. Daha da önemlisi, Erbakan'ın siyasi yaşamın içinde ortaya koyduğu bu hareket, elde ettiği başarılar, kazandırdığı siyasal söylem ve yetişmesine vesile olduğu şahıslar onu siyasetin da hocası yapmış, Milli Görüş Hareketi içerisinde sorgulanması güç bir makama getirmiştir. Milletvekili Fethullah Erbaş, Erbakan'ın hocalığını Kürtlerin gözünde şöyle aktarmaktadır. (Çalmuk, 2001: 204).

Erbakan hoca denilince akla ilk şu gelmektedir; Erbakan hiçbir zaman Kürt-Türk diye bir ayırım yapmayarak Kürtleri en çok düşünen siyasetçidir. Kürt halkı Erbakan'ı çoğunlukla dindar, çalışkan ve helale harama dikkat eden biri olarak

tanınmaktadır. Necmettin Erbakan'ın profesör olmasında olaylara İslami ve akademik yönden aynı anda bakmasını sağlamış ve profesörlük etiketinden de faydalanmıştır (Yalçın,2012: 108).

Erbakan, Türkiye'nin en cesaretli politikacısıdır. 1960'lı yıllardaki kargaşa ortamında İslami hassasiyetleri olan bir siyasi parti oluşturmuş ve 1990'lı yıllarda Türkiye'nin büyük ve organize partisine liderlik yapmıştır. Sempatik yüzü ve söylemlerinin yanı sıra, İtalyan kravatlarıyla Erbakan, dindar bir liderden ziyade, zengin bir tüccara benzetilmektedir. Bazı Atatürkçülere göre Erbakan'ın sinsi planları bulunmaktadır. Bunlar: Necmettin Erbakan'ın, Atatürk ilkelerinde yer alan laiklik ilkesini zedeleyerek cumhuriyetin temellerini yıkmak istediğini düşünmektedir. Bütün bu ithamlara karşılık Erbakan, aslından Atatürk'ünde milli görüşçü bir politika izlediğini her fırsatta belirtmiştir. Pope, Erbakan'ın, kendine özgü mizah görüşüne ve hoşgörülü söylemlerine yönelik gerçekte otoriter bir kişilik olduğu iddiasındadır: (Ergin,2015: 104).

Necmettin Erbakan'ın konuşmalarında ortaya koyduğu kendine özgü bir mizah anlayışı ve karizması vardı. Almanya'daki çalışmaları sırasında dogge firmasının kendisine ortaklık teklifini reddederek çok zengin olma imkanı varken Erbakan ülkesine hizmet etmek için Türkiye'ye geri döndü. Bazı eleştirmenlere göre ise; Necmettin Erbakan çok zengin idi, dinine bağlı, az çok aramayan, din hassasiyeti olan bir kişiyi hiç andırmıyordu. Partisinin genç kadrosundan farklılık olarak Erbakan merkez sağcı olarak dikkat çekmektedir. Erbakan'ın karakterine ve öncülüğünü ettiği siyasal harekete karşı Batılı kamuoyunda olumsuz söylemler yer almıştır, mevcut düzeni yıkmaya çalışan bir şahıs olduğu iddia edilmiştir. Nitekim buna yakın ifadeler Türkiye'de Atatürkçü düşüncenin aydınları tarafından da öne sürülmüştür (Pope , 2004: 110). Makina mühendisi kimliğinin Erbakan'ın kişiliğine kattığı en önemli özellik siyasi anlamda çevresine geniş bir çerçeveden bakabilmesidir. Necmettin Erbakan, eski ile yeni arasında bağlantılar kurarak partisine ve destekçilerine büyük hedefler göstererek taraftarlarını siyasi hedefler yönünde çalışmaya yönlendirmiştir. "Milli Şahlanış", "Büyük Türkiye" gibi ifadelerle, İslam anlayışı Osmanlı devletinin mirası ile oluşturulan milli söylem dini kurallar ile çevrelenmiştir. Siyasi partiyi yükseltmek, hükümet eden olmak ve hedefleri gerçekleştirmek için yürekli bir şekilde söylediği sözler, teknik kavramlar,

rakamlar ve tablolar halkın anlayabileceği türden basitleştirilerek parti ve halka anlatılmıştır (Yaşar, 2003: 37). Erbakan, 1980’li yıllar öncesinde koalisyon hükümetlerinde yürütme görevini icra ederken sanayileşmeye yönelik adımlar atılması doğrultusunda, büyük ve göz alıcı projeler üretilmesi için kitleleri etkilemeyi başaracaktır. Projesi mevcut olmayan, kredisi verilmemiş yatırımlara yönelik koalisyondaki siyasilerin uyarmasına rağmen Erbakan’ın istihdama ve üretime yönelik birçok açılışı çekinmeksizin yaptığı kamuoyunda takdirle karşılanmıştır. Toplum içinde mühendis kimliğinin somut, kısa vadeli, gerçekçi olmasına rağmen Necmettin Erbakan, hayali ve geleceğe yönelik sözler ile kahraman olarak görülen ve gelecek vaat eden bir siyasi lider olarak dikkat çekmiştir. Bununla ilgili olarak o dönemde yaşanan bir olay olan ve ekonomik krizi derinden yaşandığı Türkiye’de 1995’te siyasi bir zafer elde eden Necmettin Erbakan’a “hükümetin kurulması durumunda nasıl bir ekonomik program uygulayacağı ve başka ülkelerinden kaynak isteyip istenmeyeceği” sorulduğunda, Necmettin Erbakan “sorulan sorunun yanlış olduğunu, üretim seferberliği başlatılacağını ve en zengin İslam ülkesi olarak diğer ülkelere yardım edileceğini” söylemiştir. Böylelikle Necmettin Erbakan; ideallerinin sadece Türkiye çerçevesinde değil tüm İslam coğrafyası üzerinde geçerli olduğunu ve bu doğrultuda İslam alemine liderlik yapacağı yönünde algılanmıştır. Ancak Necmettin Erbakan’ın İslam ülkelerine yönelik liderlik iddiası dünya tarafından kabul görünmek istenilmesede bilakis zaman içerisinde öyle olmadığı erbakanın İslam coğrafyası üzerindeki ağırlığının her geçen gün fazlasıyla ihsedilmesiyle beraber bu görüşler ortadan kalkmıştır.. Türkiye’de de, İslami görüşe sahip fikir ve düşünce adamları tarafından tanınmasına ve takip edilmesiyle beraber dünya ölçeğinde de Erbakan’ın görüşlerine sahip çıkanların sayısı her geçen gün artmıştır. Bu durum düşünüldüğünde Necmettin Erbakan’ın kökü Türkiye’de olan bir siyaset üretiyor gibi görünmesine rağmen, bir çınar gibi gövdesiyle bütün İslam coğrafyasını sarmıştır. Fikirlerin orijinalliğini yanı sıra, sosyal hareketlere katılmakla beraber siyasi liderlerde iyi ilişkiler içerisinde olması devlet adamlığını ön plana çıkartmıştır. Necmettin Erbakan’ın Dünya’daki İslami akımlara ve görüşlere rağmen İslam Ortak Pazarı, İslam Dınarı, İslam Ülkeleri Birleşmiş Milletleri, İslam Ülkeleri ortak savunma gücü vb. çalışmalarla İslam dünyasının birbirine yakınlaşmasına öncülük etmiştir (Öğün, 2006: 86; Çakır, 2005: 60).

Erbakan’ın siyasi fikirlerinin çekirdeğini Batılılaşmaya yönelik taklitçiliğin milli ve

manevi yıkımına yol açacağı ve bunun bir an önce kontrol altına alınıp engellenmesi isteği oluşturmuştur. Erbakan, tepeden inmeci Atatürkçü düşünceye ve modernleşme projesinin dayatmasına karşı manevi değerlere önem verilmesi yoluyla Müslüman toplumların da gelişebileceği düşüncesini istemekteydi. Milli Görüş olarak benimsediği fikirleri Erbakan, 1980'den önce sanayileşme ve kalkınmaya yönelik devletçi ekonomiyi savunurken bu tarihten sonra liberal bir ekonomiyi esas alan ekonomi anlayışını savunuyor gibi görülmüş olmasının yanı sıra ; Erbakanın asıl parolası adil düzen sistemini kurmaktan ibarettir.. Erbakan'a göre, dini, tarihi, ekonomik ve kültürel faktörlerin ortaklığından meydana gelen ulusal bilincin diğer bir deyişle ortak şuurun, süreç içerisinde tahrip edilmesi ve milli bilince yabancılaşması millerimizi zayıf düşürmüştür. Batılılaşmaya karşı konulması ve değer kaybının durdurulması Erbakan'ın siyasi aforizmalarını esas unsurunu oluşturmaktadır. Erbakan'ın bakış açısından yaşanan yıkımın dış mihrakları, kültür emperyalizmiyle olumsuz çalışmaları olan Siyonizm'dir. Kültür emperyalizmi toplumdaki ulusal bilinci kitle iletişim araçları vasıtasıyla yıkarak kapitalist düşünceyi genişleten, faiz ve dolar kuruyla refahlaşan, bankaları da hükmü altına alan Avrupa Devletleri değil gizli bir dünya devleti kurmak isteyen Siyonizm'dir. Batılılaşma sorunu, Necmettin Erbakan üzerinde de Türk dış politikasını belirleyen ana etmen olmuştur. Ülke siyasetinin üstünde olan ve devamlılık arz eden dış politika, Batılılaşmanın benimsenmesi nedeniyle, Türk toplumu ve siyasetinde Doğu ve Batı uygarlıkları ekseninde bir ikililik meydana getirmiştir (Öğün, 2006: 107). Batılılaşma olgusu Osmanlı Devletinde 18. Yüzyılın başlarına kadar götürülebilirken özellikle Tanzimat Döneminde ağırlık kazanmış ve ardından, cumhuriyet modernleşmesi devam eden Batılılaşma, maddi anlamda 1960'lı yıllarda Avrupa Birliğine üye olmak olarak kendini göstermiştir. İslam dünyasında yaşananlara karşılık insan hakları konusunda Batının Türkiye başta olmak üzere İslam dünyasına getirdiği eleştirel tutuma karşılık Necmettin Erbakan, Batı dünyasının bir Hristiyan birliği görmesine neden olmuştur (Algar, 2013: 80). Bu nedenle Avrupa Birliğine Türkiye'nin girmesini uygun görmemiş ve bunu savunmuştur. Dış politikada 1996'da yaşanan Gümrük Birliğine giriş Türkiye'nin aleyhine bir gelişme olarak yorumlamış ve Hristiyan Avrupa'nın Müslümanları yok sayma ve sömürmesine örnek göstermiştir. Erbakan politikadaki son yıllarında bu görüşünü kısmen de olsa yumuşatmayı başarmış ve göreceli olarak Batı dünyası ile ilişkilerin belli bir

seviyede tutulmasını istemişti.

Din dar bir siyasi bir lider olan Erbakan, Türk siyasetine getirildiği yeni bir soluk ile Türk siyasi tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Milli Görüş fikriyatı çerçevesinde muhafazakarlık ile modernleşme sentezi yapılarak siyasi hayata yeni bir soluk ve bakış açısı getirilmiştir. Cumhuriyetin ilanı sonrasında, 1925 yılı itibariyle inkılap kanunları yönünde tekke ve zaviyelerin lağvedilmesine rağmen Osmanlı Devletinden gelen cemaat vari ilişkiler kapalı kapılar ardında devam etmiştir. 1930'da İzmir'de patlak veren Menemen isyanı sonrasında devletin Cumhuriyet rejiminin korunmasında cemaat ve tarikatları daha çok baskılamış ve Nakşibendi gibi tarikatını diğer tarikatlar gibi sayısız kola ayrılmasına neden olmuştur. 20. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde İslami gelenekten doğan ve gelen önemli isimlerden biri Erbakan diğeri Nakşi Şeyhi Mehmet Zahit Kotku'dur. Nakşibendi tarikatında iktidara yönelik belli bir mesafenin olması geleneği daha sonra iktidarın zulmünden kaçınmak için iktidara yaklaşmak olarak kendini gösterebilecektir. 1952 senesinde Hasip Efendi ve Abdulaziz Bekkine vefatından sonra İskender Paşa Dergahı olarak da anılan dergahın başına Mehmet Zahit Kotku geçmiştir. Mehmet Zahit Kotku, bürokrasiden, akademiden ve öğrenci kesiminden çok sayıda ismi dergahına bağlamasıyla, dergahın veya tarikatın siyasallaşmasına giden yolu açmaya başlamıştır. Böylelikle iktidara kadar gidilecek yolda önemli bir basamak gerçekleşmiştir. Erbakan'ın azimli bir biçimde önemseydiği mili görüşün iktidar yürüşü, Mehmet Zahit Kotku'nun da destekleriyle beraber daha da pekişmiştir. 12 Eylül askeri darbesi neticesinde Milli Selamet Partisi'nin kapatılmasıyla, Mehmet Zahit Kotku'nun da 1980 senesinde vefat etmesi nedeniyle dergahın başına Esat Coşan geçmiştir. Coşan ile Erbakan'ı bir birine muhalefet gösterilmesi, Erbakan'a dergah ilişkilerinin üstüne çıkan bir ehliyet kazandırmıştır. Böylelikle Necmettin Erbakan Nakşibendi geleneğini temele alarak İslamcı fikir ve görüşlerini siyasete taşıyan siyasetçi tarihteki yerini alacaktır (Algar, 2013; Milliyet Gazetesi, 1997; Yaşar, 2003: 80).

4.2.Refah Partisi'nin Kurulması

12 Eylül 1980 Askeri darbesi neticesinde kapatılan siyasi partiler, darbecilerin siyasi parti yasaklarını kaldırmasıyla beraber 1983'ten sonra siyaset yapmaya başlamışlardır (Poyraz, 2010). Ali Türkmen'in başkanlığında 33 kişinin talebiyle 1983'te kurulan Refah Partisi de, Milli Selamet Partisi'nin yerine Milli Görüşün

partisi olarak Türk siyasi tarihindeki görevini üstlenmiştir” (Çakır, 2005: 548). Buna rağmen Refah Partisinin kurulmasının ardından ordunun kamu hayatında İslam’ın gereklerini yerine getirenlere karşı sert yaptırımları uygulamaya karar vermesi sonrası, 1983 yılında yapılan genel seçimlerde Refah Partisi; Cumhurbaşkanınca Milli Güvenlik Konseyi’nin (MGK) aldığı kararla veto edilmiştir.

Milli Güvenlik Kurulu’nun vetosu dolayısıyla seçimlere girmeyen ve genel başkanı bulunmayan Refah Partisi’nin başkanlığına Ahmet Tekdal gelmiştir. Ahmet Tekdal ile girilen ilk yerel seçimlerde (28 Mart 1984) Refah Partisi % 4.4 oy almış, Şanlıurfa ve Van belediyelerini kazanmıştır (Yavuz, 1997: 71). Refah Partisi’nin Türk siyasi yaşamında etkin olması için siyaset yapma yasağının kaldırılması ve Necmettin Erbakan’ın 1987 yılında Refah Partisinin başına geçmesi beklenmiştir. Necmettin Erbakan’ın önderliğinde ilk genel seçim 1987 yılında yapılmıştır. Refah Partisi, oylarını arttırarak % 7.3’e çıkarmış ve önemli bir başarıya imza atmıştır. Refah Partisi, Necmettin Erbakan önderliğinde girilen ve 1989 yılında yapılan yerel yönetimler seçiminde % 9.8 oy alarak Van, Şanlıurfa’nın yanı sıra Kahramanmaraş, Konya ve Sivas belediyelerini de kazanmıştır (Yavuz, 2011: 81). 1991 genel seçimlerinde ise oy oranını hızla arttırarak oylarını ikiye katlamıştır. Seçimlere ittifak yaparak giren Refah Partisi, önemli oranda milletvekili çıkarmıştır. Refah Partisinin en büyük başarısını 1994 yılından yapılan yerel yönetimler seçiminde % 19.1 oranında oy alarak büyük bir başarı sağlamıştır(Çakır, 2005: 57; Yılmaz, 2012: 68). Oy oranlarının giderek artması sonrasında 1995 yılında yapılan genel seçimlerde oyların % 21.3’ünü alan Refah Partisi Türkiye genelinde birinci parti olmuştur. Bu seçim sonuçlarıyla Refah Partisi toplumun herkesimi tarafından tanınır bir hale gelmiştir(Akdoğan, 2005: 622).

Refah Partisi’nin düşünce yapısı, kimliği, ifadeleri, ekonomi konusundaki siyasetiyle kendini kanıtlamayı başarmıştır. Selefi Milli Selamet Partisi’nden farklı olarak ülke sorunlarına daha detaylı bakan ve daha demokratik bir söyleme sahip olan Refah Partisi’nin düşünce yapısı özellikle gelenekçi ve milli söylemlerde oluşuyordu. Siyasi görüşünü Milli Görüş olarak ifade eden Refah Partisi milli ve İslamcı bir parti özelliği taşıyordu (Yavuz, 2011: 82). Gelenekçi ve vatanperver bir yönü bulunan Refah Partisi, devletçiliği savunan ve Yeşil Kominizm olarak nitelenebilecek düzeyde bir siyasi parti görüntüsü oluşturması ve diğer partilerin sistem karşıtlığı

iddiasında bulunduğu Refah Partisi bunlara karşı gelmeyen, bakış açısı İslamcılık olan bir parti özelliğini daima korumuştur (Yavuz, 2005: 596-600).

Refah Partisi'ni destekleyen taban, muhafazakâr dindar kesim, aynı zamanda kentte ve kırsalda milli gelirden yeterli payı alamayan yoksul vatandaşlardı. Partiyi destekleyen tabanın özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Muhafazakâr ve dindar kesimin bütün zor şartlara rağmen belirli bir ekonomik düzeyin altında olmaları,
- Engelleri aşamamalarının yanı sıra sosyal kimliklerini devlet nazarında temsil edememeleri,
- Ulusal bütçeden yeterince yararlanamayan halk tabanının daha gerçekçi ve uygulanabilir çalışmalar istemeleri,
- Kırsal kesimden şehirlere göç eden ve çoğunluğunu muhafazakâr kesimin oluşturduğu bireylerin Refah Partisi'ne destek vermelerini sağlamıştır.

Buna karşılık Anadolu'da büyüyen girişimcilerin aynı zamanda milletler arası alanda söz sahibi olabilmek için hürriyet ve sivil hayatta öncelik, sosyal olaylar nedeniyle toplumla zıt düşmemek için Refah Partisine yönelmelerini sağlamıştır. Refah Partisi tarafından öne sürülen “kimlik beyanı, İslam birliği, ahlaki dürüstlük, adil düzen, aidiyet ve farklı dış politika” kavramlarına yönelik olarak kendine has söylemlerde bulunması, Refah Partisi'ni siyasi partiler karşısında avantajlı konuma getirmiştir (Bulaç, 2009:78).

Refah Partisi, siyasi hayatına başlamasından sonra kendisine yöneltilen İslami yönleri baskın ve şeriatçı olma gibi suçlamalarla çoğunlukla karşılaşırken Milli Görüş Hareketi'nin sağladığı dini hassasiyetleri ve mesajlarını açık yüreklilikle dile getirmiştir. Söylem ve sloganlarında dini ve milli kimliğini ortaya koyan Refah Partisi, başörtüsünü milli kıyafet olarak niteleyecek bir İslami söyleme ve bunun yanı sıra “diğer partilerin seçmenleri var. Bizim ise inananlarımız var” biçiminde teşkilatlanmanın dini kökenli bir güdülenmeyle sağlamaştırılmasını hedefleyen bir çalışma metoduna başvurmuşlardır (Küçükylmaz, 2010: 109). Bu durumun Refah Partisi'nin programına göre söylemlerinin daha anlaşılır olabilmesi adına gerçekleştirildiği düşünülebilir. Refah Partisi'nin parti programında “Temel

Prensipler başlığı” çerçevesinde din ve laiklik; “Milli Eğitim ve Öğretim” çerçevesindeyse, dini eğitim meselesi irdelenmiştir. İslami görüş ve fikirleri bünyesinde barındıran Refah Partisi’nin parti programı incelendiğinde inanç özgürlüğü, vicdan ve laiklik konuları yüzeysel geçilmiştir (Şen, 2004: 272).

Parti programında vicdan özgürlüğü, din ve laiklik konularının çok az yer aldığını örneklendirmek gerekirse:

“fikir, vicdan ve düşünce hürriyetine duyulan inanç ve bu hürriyetlere yönelik her türlü baskının ilkel ve laikliğe aykırı kabul edildiği; laikliğin din düşmanlığı olmayıp aksine söz konusu hürriyetleri her türlü ihlalden koruyacak bir prensip olarak geliştirdiği ve uygulama konulduğu”

olarak dile getirilmiştir (Refah Partisi Programı, 1986;50)

Milli Eğitim ve Öğretim başlığı çerçevesinde din ile ilgili eğitim uygulamalarında entelektüel bir din eğitimi alan kadronun yetiştirilerek gereksinimlerin giderilmesinin, imam ve müezzinlerin terfi edilmelerinin ve nitelik ve kişi sayısı anlamında halkın gereksinimlerini karşılayacak düzeye ulaştırılmasının önemli olduğuna inanıldığı; din eğitimi sayesinde Türk ulusunun manevi özelliklerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacağı noktasında bir görüş benimsenmiştir. Böylece parti programında İslami ve milliyetçi öğeler çerçevesinde bir görüş olduğu sonucu çıkarılabilir (Refah Partisi Programı, 1986: 53).

Refah Partisi’nin eylem planlarına karşılık söz konusu söz ve propagandalarda kullandıkları söylemlere karşılık Refah Partisi dini temellere dayalı, İslam devleti kurmaya çalışması bakımından bazı çevrelerce eleştirilmiştir. Kurucu kadrosu içinde dini eğitim almış kişilerin az olmasına yönelik eleştirilerin yanı sıra dikkat çekici olan Refah Partisi’nde mühendis kadronun çoğunlukta olduğu söylemleri dile getirilmiştir. Bu söylemler Kemalist görüşe sahip kesimlerin dikkatlerini Erbakan’ın üzerine çekmiştir. Erbakan’ın, İslam bilgi ve görgüsünün çok iyi olmadığı parti üyelerinin ileri gelenlerince söylenen, yönetim ve ekonomi bilgisi ve yönü ön plana çıkan bir isim olarak dikte edilmiştir (Türküne, 1994: 72-73).

1990’lar Türkiye’inde siyasi partiler arasındaki yarışın Türk-Kürt kimlikleri ve terörün bitirilmesi ile refah düzeyinin oluşturulması üzerine kurulu olduğu, yoksul ve kent hayatına yeni uyum sağlamaya başlamış kitleler gayritabii olarak Müslüman kabul edilmeyi ve tanınmayı tercih etmiştir. Refah Partisi’nin bu konuda adil düzeni kuracağına olan inanç ve bağlılıkla taraftarı olan kitle bu bunu her anlamda partisinin

başaracağına inanmıştır. Bu nedenle Refah Partisi Türkiye'yi her alanda ileri götürerek beklenti ve arayış içinde olanlar için bir çıkış yolu olarak görülmüştür (Yavuz, 1997: 74-75).

Refah Partisini karşı partilerin karşısında avantajlı duruma getiren adil düzen söylemi adı altında sergilediği ekonomik sistem, farklı bir çözümün mutlaka olacağı savunan, RP propagandasında sürekli olarak kullandığı antiemperyalist düşünceyle de bağdaşmaktadır. Adil Düzen teorisi, Batı ülkelerinin liberal ekonomi düşüncesiyle Doğu Blokundaki Sosyalist kesim arasında karma bir ekonomiye karşılık gelen, “üçüncü bir yolu” oluşturmaktadır. Adil düzen, devletin temel birimlerinin güçlendirilmesi bakımından özel sektörün geliştirilmesini ve ekonomik gelişmişliğe ulaşılmasını esas almaktadır. Adil Düzen modeli, bununla beraber faizsiz sistem ve yatırım bankacılığı gibi bazı İslami değerleri de barındırmaktadır. Refah Partisinin adil düzen söylemi, bireysellik ve ticarete daha çok, sosyal adaletten daha az bahseden merkez sağ partilerin söylemlerinden daha çeşitleri duyguları barındırmaktadır. Refah partisinin adil düzen söylemi, haklı olanın güçlü olandan hakkını kolaylıkla alacağı güçlünün haklı olmadığı, haklının güçlü olduğu bir fikriyatını savunmaktadır. Aynı zamanda, sosyal adalete, demokrasiye ve insan haklarına fazlasıyla önem veren, bireysel girişimciliğe daha az değinen, soldaki sosyal demokrat partilerin konumundan oldukça farklıdır (Öniş, 1997: 754).

“Bir takım dünyevi düşünen çevrelerde kabile Sosyalizmi, Sovyetler birliği Komünizmi yada Arap modeli Sosyalizm gibi isimlendirilen adil düzen projesi, yerleşmiş ekonomik sorunlara ve toplumlardaki karşılaşılan ahlaki yozlaşmaya önlem olarak oluşturan bir süreçtir. Birlikteliği eşitliği ve adaleti, halkın bağlılık isteklerini oluşturan Adil Düzen projesi, projelerini gerçekleştirmek için teknolojinin kullanılması gerektiğini vurgulamakta, karamsar düşünceleri engellemektedir. Ekonominin hızlı gelişmesi ve milli gelirin adil paylaşımını ana emel olarak ele alan Adil Düzen Anlayışı; “siyaset, ekonomi, ilim, din ve ahlak” olarak sıralanan ilişkililerin totalinden meydana gelmektedir. Bu alanlardan siyaset, milli gelirin dağılımının yeniden oluşturulmasını amaçlayan politik gücün elde edilmesinin elzemliğini öne çıkartmaktadır. Ekonomi, sosyal adaleti sağlamayı ve ekonomik alanda banka faizlerinin elimine edilmesini amaçlamaktadır. İlimi, ifade özgürlüğünü ve teknolojiyi cesaretlendirmekte ve nerde ne zaman olursa olsun bilimsel

çalışmaları engelleyen her şeyi reddetmektedir. Toplumların karşı karşıya kaldığı ahlaki çöküntüleri ortadan kaldırmak için maneviyatçılığı ön plana çıkartan İslami prensiplere dayandırılan yaşam modeli tavsiye etmektedir. Ahlak ve erdemli insan olma; disiplinli bir çalışma, sosyal hizmetler, kardeşlikle toplumsal barışın sağlanması şeklinde ifade edilmektedir (Yılmaz, 2012: 368).

Adil Düzen sistemini savunan Refah Partisi, daha önceki Milli Görüş partilerinden farklı olarak, piyasa ekonomisi modeline daha fazla önem vermiştir. Refah Partisi'nin ekonomi siyasetindeki farklı anlayış biçimi, Turgut Özal devrinde uygulamaya konulan liberalist siyaset sonrasında "imkân alanları" ve bu sahalarda yararlanan Anadolu'daki eğitilmiş, zengin ve yöneten grubun devletin kontrol mekanizması ve kısıtlamalarından kurtulma arzusu etkin rol oynamıştır (Yavuz, 2005: 597).

Turgut Özal'ın çalışmaları kapsamında, 1990'lı yıllarda uygulanan liberalist ekonomi, taşradaki işadamları ve şehirlerdeki zengin ve eğitilmiş bir kesim tarafından destek görmüştür. Özal'ın ekonomi anlayışını kabul eden bu kesimler, devletin işleyişine ve sanayicilere karşı belli bir tavır oluşturmak için İslami değerleri kullanmışlardır. Bu dönemdeki ekonomi politikaları üzerine yaşanan ekonomik atılımlardan yararlanan çoğunlukta küçük ölçekli işletmeler olmuştur. Bu sayede Avrupa'daki pazarlara ulaşma ihtiyacında olan büyük sanayicilere karşı menfaatlerini devam ettirme adına Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD)'ni oluşturmuşlardır. Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve MÜSİAD tarafından Türk ekonomisinin tam anlamıyla liberalleştirilmesi için çaba harcamışlardır" (Yavuz, 1997: 72).

Anadolu'da filizlenen ve gelişen zengin ve eğitilmiş sınıfın talepleri Refah Partisinin adil düzen teoreminin daha iyi anlaşılır hale gelmesini sağlamıştır. Bundan dolayı Refah Partisi, Özal'ın öncülüğünü yapmış olduğu 24 Ocak 1980 kararları sonrasında liberalist ekonomik modelindeki olumlu yönlerini göz önüne alarak çalışmalar yapmış ve adil düzen teoreminin insanlar tarafından benimsenmesini sağlamıştır. Bu model, refah partisini ihtiyaçları karşılamaya yönelik ve kurulduğu günden beri kendisini İslamcılık dairesi içinde toplumsal ve ekonomik kesimleri buluşturan ve kaynaştıran bir Milli Görüş partisi haline gelmiştir.

4.3.Refah-Yol Koalisyonu ve Erbakan'ın Başbakan Olması

1995 yılında gerçekleştirilen milletvekili seçimlerinde en fazla oyu alıp birinci parti olan ve oyların % 21.38'ini alan Refah Partisi hükümeti kurma hakkına sahip olmuştur. Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, hükümeti kurma yetkisini Refah Partisi genel başkanı Necmettin Erbakan'a vermiştir. Meclis'te, Refah Partisi tek başına güvenoyunu alacak milletvekili sayısına sahip olmadığı için Erbakan diğer siyasi partilerle görüşükten sonra hükümetin kurulamaması üzerine hükümeti kurma görevini cumhurbaşkanına iade etmiştir. Cumhurbaşkanı, sandıktan en fazla oyu alan ikinci parti olan Anavatan Partisi'nin genel başkanı Mesut Yılmaz'a bu görevi vermiştir. Yılmaz diğer siyasi partilerle görüşükten sonra, Doğru Yol Partisi ile hükümeti kurmak için anlaşmıştır. Türkiye'nin 53. hükümeti olan bu hükümetin faaliyet süresi ise 3 ay ile sınırlı kalmıştır (Mardin, 2013: 77).

Hükümetin faaliyet süresi 3 ay ile sınırlı kaldıktan sonra Cumhurbaşkanı Demirel, hükümet kurma yetkisini ikinci kez Refah Partisi genel başkanına vermiştir. İkinci kez verilen bu görevle Erbakan, diğer siyasi partilerle görüşme yaparak hükümet kurma noktasında Doğru Yol Partisi genel başkanı Tansu Çiller ile hükümeti kurma konusunda anlaşmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 54. hükümeti olan bu hükümet "Refahyol Hükümeti" olarak tarihteki yerini almıştır. Yapılan mutabakat sonucunda;

- İlk olarak Erbakan Başbakanlık görevini iki yıl yürütecek,
- İkinci yılın sonunda da Tansu Çiller bu görevi devralacaktır.

Buradan anlaşılacağı üzere başbakanlık görevleri ikişer yıl süre ile değişim ile yürütülecektir. 28 Haziran 1996 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın da onay vermesi ile Refahyol Hükümeti'nin görev süresi başlamıştır (Yalansız, 2006:38; Karakaş, 2019:45).

Necmettin Erbakan'ı Başbakan olduktan sonra ABD Büyükelçisi ziyarete gelmiştir. Onunla konuşmasını Necmettin Erbakan şu şekilde anlatmaktadır;

"Başbakan olduktan sonra ABD Büyükelçisi ziyaretimize geldi. Bana şunu söyledi: Biz biliyoruz ki sizin davanız İslam'dır. Başbakan oldunuz. Tabii bu bizim hoşumuza gitmedi ama beraber çalışmaya mecburuz. Sizinle çalışabiliriz. Ancak 6 şartımız var:

1. İran ile ticaretiniz 50 milyon dolardan fazla olmayacak.

2. İnan'a gitmeyeceksiniz.
3. Türkiye'deki ABD üslerine dokunmayacaksınız.
4. Diğer Müslüman ülkelerle de ticareti artırmayacaksınız.
5. Çekiç Güç'e dokunmayacaksınız.
6. İnan ve Irak boru hattını açmayacaksınız.”

ABD Büyükelçisi bunları sıraladıktan sonra cevabım şu oldu..

“Bizim tarihte meşhur bir sadrazamımız vardır: Ali Paşa. Onun meşhur bir sözü vardır:

Mühim bir iş yapmak istesem önce Rus elçisiyle konuşurum, ne derse tersini yaparım.

Bendeniz de Amerikan elçisinin bütün dediklerinin tersini yaptım.”

Fakat gelişmeler koalisyon liderleri istediği yörüngede gitmemiştir. Planlandığı üzere dört yıl sürmesi beklenen koalisyon hükümeti yalnızca bir sene görevde kalabilmiştir (Yalansız, 2006;42).

Necmettin Erbakan; “28 Şubat Post Modern Darbesi” olarak da bilinen dönemin başlamasına neden olan irticaya karşı kararların alındığı 28 Şubat 1997 tarihli Milli Güvenlik Kurulu toplantısında hükümetin başkanı ünvanıyla katılmıştır. 28 Şubat kararlarına rağmen Erbakan bir haftada 8 ülkeyi gezerek, D-8 projesinin temellerini atmıştır (Mardin, 2013;49). Bu da Erbakan'ın azimli, pes etmeyen ve hedeflerinden taviz vermeyen kişiliğinin bir göstergesi olarak adlandırılabilir.

4.3.1. Refah- Yol hükümetinin Faaliyetleri

Refahyol hükümetinin görevde olduğu sürede farklı faaliyetler yürütülmüştür. Erbakan bu dönemde başbakanlık görevini yürüttüğü esnada sanayileşmeye, yerli ve milli üretime, ekonomiye, siyasi anlayışa yeni yaklaşımlar getirmiştir. Adil ekonominin sağlanmasına yönelik tutumlar Türkiye'nin yanı sıra Dünya ülkelerine örnek niteliği taşımaktadır. Ortaya konulan amaçlardan birisi de toplumun tamamının gerek akıl, gerek kalp ve gerekse karınlarının her yönden doyurulması ve bu döngüyü sağlayacak düzenin oluşturulmasıdır. Girişimci ve vizyoner kişilik yapısı Erbakan'ın

Türkiye’de ilk olarak “Havuz Sistemi” olarak adlandırılan yapıyı oluşturmasını sağlamıştır. Bu sistem ile mevcut yapıya finansal inovasyon sağlanacak olup kamu maliyesinde de önemli katkılar sunulmuştur. Öyle ki İMF’nin Türkiye’ye yönelik faaliyetlerine yine havuz sistemi ile itibar edilmemiştir. Tarihte ilk kez Erbakan tarafından ortaya konulan bu yaklaşım günümüzde dahi siyasi yöneticiler tarafından başarılamamıştır.

Refahyol döneminde, KOBİ’ler, çiftçi ve emekli desteklenen kesimler arasında yer almıştır. Erbakan yönetimi sırasında bu kesimin önceki yıllardan yaşadığı ekonomik problemlere karşı sağladığı çeşitli teşvikler ile ekonomik desteği toplumun kesimlerine sunmuştur. Ayrıca cumhuriyet tarihinde Erbakan hariç hiç kimse tarafından başarılamayan denk bütçenin sağlanması ve tüm bu faaliyetler daha emin ve daha güvenli adımlar ile yapılmıştır. Bu uygulama sadece toplumun kesimlerine ekonomik destek ile sınırlı kalmayıp, kamuya ait her hangi bir ürün ve hizmete hiçbir ad ve sıfat adı altında zam yapılmamıştır. Erbakan’ın ortaya koyduğu uygulamanın faaliyette olduğu süre boyunca gerek iç ve gerekse dış borçlanma olmamıştır. Türkiye’de bu dönemde elde edilen birçok gelişme Erbakan’ın görevine devam etmesinde yeterli olmamıştır. Erbakan ile elde edilen bu gelişmeler ile paralel biçimde ABD ile iş birliği içerisinde olan ve Türkiye’de bulunan uzmanlar Erbakan’a yapılacak darbenin artçı şoklarını ortaya koymuştur. Artçı şoklardan en şiddetlisi ise uzmanlar tarafından yapılan;

“Erbakan ve hükümeti, darbe olmadan gitmeli (Without a coup, Erbakan's goverment has got to go)”

açıklamasıdır (Küçük, 2013:58).

Refah-Yol’un görevde olduğu dönemde kamu görevlilerine yönelik olarak ortaya ekonomik faaliyetler ise;

- Her ay olmak üzere mevcut maaşlara enflasyon oranı ile aynı oranda zam,
- 1996 Temmuz ayında mevcut maaşlara % 50 arttırma,
- 1997 Ocak ayında mevcut maaşlara % 30 arttırma,
- 1 yıl boyunca yapılan maaş arttırmaları dikkate alındığında % 130’lu artış

olarak sıralanabilecektir (Küçük, 2013:68).

Erbakan yönetiminde Refah-yol'un yaptığı bu gelişmeler özetlenmek istenirse Refah-yol'dan önce memurlar 1000 lira maaş alırken, Refa-yol ile birlikte 2300 lira maaş alır hale gelmiştir. Aynı hükümet sadece memurların maaşlarına yönelik iyileştirmeler ile sınırlı kalmanın ayrımcı yaklaşım olacağı düşüncesi ile özel sektörde görev yapan çalışanların ise asgari ücretinde;

- 1996 Temmuz ayında % 101 arttırım,
- 3 ayda, toplu iş görüşmelerinde özel sektör çalışanlarının arzuladığı şekilde sonuçlanması ile birlikte % 102 arttırım,
- Bu tarihe kadar yapılan (önceki yönetimler tarafından uygulamaya konulan) zorunlu tasarruf adı altındaki kesintilerin kaldırılması,
- Eşel-mobil uygulamasıyla yıllık enflasyon oranıyla aynı oranda yıllık artış

uygulamaları hayata geçirilmiştir (Küçük, 2013:89).

Refahyol hükümeti adına başbakanlık görevini yürüten ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. ve 12. Cumhurbaşkanı olan sırası ile Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi yaşama başlamalarını sağlayan Erbakan bu yönüyle Türkiye'ye maddi katkılar yanı sıra geleceğe de katkı sağlamıştır (Arpacık, 2019:75). Erbakan görevi süresince Türkiye'de tüketime yönelik olarak ekonomiyi benimsememiştir. Bu anlayış ile toplumun tüketime yönelmesinden ziyade üretime yönelmesi amaçlanmıştır. Ayrıca havuz sistemi, D-8 Erbakan tarafından oluşturulan yapılardır. D-8 ile gelişme aşamasında olan 8 Müslüman ülke ve diğer Müslüman ülkeler oluşuma üye edilmiş, havuz sistemi getirilmiştir. Havuz Sistemi ile devlete ait paranın ortak çatı altında toplanmasını sağlamıştır. Havuz sistemi ile;

- Kamu kurumlarının elde ettiği gelirlerin kamu dışındaki özel bankalara % 40 faiz getirisi ile yatırılması,
- Bankalardan kredi alan kamu kurumlarının % 150 faiz oranı ile nakit kullanması,
- Kamu kurumlarının gelirlerini ayrı ayrı anlayışla yatırımda kullandıkları,

uygulamaları ortadan kaldırılmıştır. Bu uygulama yerine özel bankalar yerine kamu bankalarına yatırımın tercih edilmesi sağlanmış, tüm kamu kurumlarının gelirleri havuz sistemi olarak adlandırılan yapıda ortak biçimde toplanmış ve her kurumun

ihtiyaçları bu havuzdan karşılanmıştır. Örneğin A Kurumu önceki sistemde gelir fazlasını özel bankada % 40 faiz ile değerlendirirken, B kurumu nakit ihtiyacı duyması sebebi ile % 150 faiz oranı ile özel bankalardan kredi kullanması engellenerek havuzdan bu geliri alması sağlanmıştır. Bu sayede Türkiye faiz bataklığından kurtulmuş ve milli ekonomi gelişim aşamasına yönelmiştir. Ayrıca bu uygulama sonrasında denk bütçe uygulaması tarihte ilk kez 54. Hükümet Refah Yol koalisyonu döneminde Erbakan tarafından sağlanmıştır. Avrupa Birliği'ne yönelik karşı tutum sergileyen Erbakan, görev sürecince "Başkanlık Sistemi"ne geçiş vaatlerinde bulunmakla birlikte görev yaptığı sürece bu faaliyetini hayata geçirememiş ve post modern darbe girişiminden yaklaşık 4 ay sonra ise başbakanlık görevini bırakmak zorunda kalmıştır (Aras, 2019:45; Yeşilyurt, 2018:83; Ersin 2017:34 Yıldırım, 2017:96).

4.4.Necmettin Erbakan'ın Yurt Dışı Gezileri

Başbakan Necmettin Erbakan beraberinde bakanlar, milletvekilleri, bürokratlar, İş adamları ve gazetecilerden oluşan 250 kişilik bir heyet ile Endonezya, Singapur, Pakistan, İran ve Malezya'nın da içinde bulunduğu Doğu Asya gezisine çıkmıştır. Bu gezi 10-21 Ağustos 1996 tarihlerinde gerçekleşmiş ve 11 gün sürmüştür. Erbakan Hocanın bu ülkeler ile Türkiye'nin ticaret hacminin artırılması ve ilişkilerin iyileştirilmesidir. Temel amacı ise Erbakan'ın uzun yıllardır aklında bulunan D-8 'lerin oluşumu için zemin hazırlamaktır (Kızıldaş, 2016:109).

İran Gezisi

"Necmettin Erbakan, İran Gezisine 10 Ağustos 1996 tarihinde çıkmıştır. Görüşmelerin gündeminde İran'dan doğalgaz, petrol, elektrik ithali ve Kuzey Irak sorunu yer almıştır. İran'da, başkanlığını Erbakan'ın yaptığı Türk heyetine muazzam bir ilgi ve misafirperverlik gösterilmiştir. Erbakan, ABD'nin ambargo ve baskı tehdidine rağmen doğalgaz anlaşmasını imzalayacağını söylemiştir" (Milliyet Gazetesi, 1996: 16).

Başbakan; İran ile doğalgaz anlaşmasını imzalamanın önemini şu sözlerle belirtmiştir;

"Türkiye'nin bu gaza çok ihtiyacı var. Türkiye'nin elektrik açığı bulunuyor. ABD kendine göre gerekçeler öne sürebilir. Ama komşuluk ilişkilerimiz bu anlaşmayı

imzalamamız gerektiriyor. Bu hususlar kendilerine bildirildi” (Milliyet Gazetesi, 1996: 16).

Resmi temaslarda ayrıca aşağıdaki anlaşmalara varılmıştır;

- -“Yapılan doğalgaz anlaşmasıyla Türkiye’deki faal olan doğalgaz hattına İran doğalgaz boru hattının entegrasyonu hedeflenmiştir. İran’ın doğalgaz boru hattı başkenti Tebriz’e kadar gelirken, bu hattın; Doğubayazıt-Erzurum- Kayseri- Adana-Ankara’ya ulaşması planlanmıştır. Bu anlaşma neticesinde Rusya ile birlikte İran’ın Türkiye’ye alternatif doğalgaz kaynağı olması amaçlanmıştır (Başbakan Necmettin Erbakan’ın Doğu Asya Gezisi ve Müsiad’ın Bosna-Hersek Gezisi, 1996: 16-17).
- Bir süredir aksayan karma ekonomi komisyonu düzenli olarak yapılacaktır.
- -Türkiye ve İran kendi işadamlarına karşılıklı ticaret teşviki için 100’er milyon dolarlık Eximbank kredisi açacaklardır.
- -Güvenliğin sağlanmasıyla birlikte sınır ticareti teşvik ettirilecektir.
- -Ekonomik İşbirliği Teşkilatı her iki devlet tarafından da geliştirilecektir.
- -İstanbul Tebriz direk uçuşları başlayacaktır.

Başbakan anlaşmalar yapıldıktan sonra bir konuşma yaparak İranlı yetkililerle yapılan görüşmelerde anlaşmaya varılan hususları anlatmış ve bu anlaşmanın hayata geçirilebilmesi için işadamlarına büyük sorumluluk düştüğünü belirtmiştir (Yalansız, 2006:103).

Erbakan’ın İran gezisinin önemli noktalarından bir diğeri de Kuzey Irak sorunu olmuştur. Hoca bu soruna dörtlü barış adını verdiği bir çözüm oluşturmuştur. Erbakan Milliyet gazetesine verdiği röportaj da Dörtlü Barış Planına şöyle açıklık getirmiştir;

“Kuzey Irak sorununu bölge ülkelerin çözmesi gerekmektedir. Bunu yapacak ülkelerde Türkiye, Irak, İran ve Suriyedir. Kuzey Irak’taki bazı grupları İran bazı grupları Türkiye desteklerse sonuçta Türkiye ve İran çatışma haline gelmektedir. Oysa biz üç yüz seneden beri dostluk içinde yaşıyoruz. Bölgedeki terörü ancak elbirliğiyle ortadan kaldırmak mümkündür. Bu dört ülke koordineli bir çalışmayla bunu başarabilirler. Şu anda bu ülkelerin ilişkilerinde kuşku var. Oysa kuşkunun

yerini karşılıklı güven alırsa sorun çözülür. Kuzey Iraktaki bütün gruplara bu açıdan yaklaşmak gerekir. Suriye’de bu işbirliğine katılmalıdır.”

Erbakan İran gezisini yeni bir dünya düzeni kurmak için ilk adım olarak nitelendirmiştir. İran ile doğalgaz anlaşmasının dışında elektrik ve petrolle ilgili iki ayrı anlaşma da imzalanmıştır. Bu anlaşmalara göre de Türkiye İran’dan altı milyon ton petrol ithal edecektir (Milliyet Gazetesi, 1996: 16).

DYP başkan yardımcısı Mehmet Gölhan, Erbakan’ın Dörtlül Barış fikrini eleştirerek “koalisyon protokolünde olmayan konuların dile getirilmesini tasvip etmiyorum” demiştir (Milliyet Gazetesi, 1996: 14).

Erbakan bu ziyareti ile ülkesinin enerji ihtiyacını zengin rezervleri olan komşusu İran’dan en ekonomik şekilde karşılamıştır.

Pakistan Gezisi

Necmettin Erbakan İran ziyaretinin ardından 12 Ağustosta Pakistan’a geçmiştir. İslamabad’da Başbakan Benazir Butto tarafından karşılanmıştır. Erbakan bu ziyareti “Muhterem Başbakan Hanımefendinin daveti üzerine yapıyoruz memnunuz İnşallah faydalı görüşmeler yapacağı” dedi (Milliyet Gazetesi, 1996: 14).

Erbakan Pakistan ziyaretinde özellikle savunma sanayiinde işbirliğinin yanı sıra uçak üretimini de içeren projesi ECO’nun geliştirilmesi konuları görüşülmüştür.

Yapılan anlaşmada şunlar oluşmuştur;

- Türkiye’ye uygulanan gümrük oranları aşağı çekilecek.
- Asya İslam Yatırım Kalkınma Bankası kurulacak.
- TÛMOSAN traktör ihtiyacının yanı sıra Pakistan ile ortak traktör üretimi yapacak.
- Pakistan’a Motor ve motor parçası ihraç edecek.
- Savunma elektronik işbirliği sağlandı.
- Ortak helikopter yapımı gerçekleştirilecek.
- Ortak Firkateyn ve denizaltı üretimi yapılacak.
- Savunma sanayisinde müşterek projeler gerçekleştirilecek.

Singapur Gezisi

Erbakan'ın Doğu Asya ziyaretinde üçüncü durağı Singapur'dur. Singapur ile şu anlaşmalara varılmıştır;

- İkili ekonomik ilişkileri geliştirmek için tedbirler alacak.
- F-16 pilotlarının eğitimi Türkiye'de yapılacak.
- Savunma alanında karşılıklı askeri mühimmat temini yapılacak.
- Singapurlu turistlerin Türkiye'ye turistik açıdan gelmeleri teşvik edilecek.
- Çifte Vergilemenin Önlenmesi Anlaşması parafe edilmiştir.
- İki ülke arasındaki yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşmanın en kısa zamanda imzalanması kararlaştırılmıştır.
- İki ülke arasındaki ticaret hacminin 2-3 yıl içinde 2,5 milyar dolara yükseltilmesi hedeflendi.
- İskenderun ve Trabzon'da kurulacak serbest bölgelerden Singapurlu işadamlarının yararlanması sağlanacak.

Malezya Gezisi

Başbakan Erbakan'ı 16 Ağustos'ta Singapur dışişleri bakanı karşılamıştır. Resmi temaslara varılan anlaşmalar şunlardır; (Oğuz,1993)

- Savunma ve sanayi alanlarında müşterek çalışmalar yapılacak. Türkiye'de FMC/NUROL firmasının ürettiği askeri zırhlı araçlardan yine Malezya'nın Güney Kore'den ithal ettiği 150 adet askeri zırhlı aracın bakım onarımını da aynı firma yapacaktır.
- Türkiye Malezya deniz kuvvetlerine iki adet denizaltı imali için 730 milyon Marklık teklif verdi. Ayrıca, Türkiye yine Malezya Deniz Kuvvetleri için firkateyn üretimi teklifi verdi (Oğuz,1993).
- Havacılıkta iş birliği yapılacak.
- Asya İslam Yatırım Bankası kurulacak.
- Malezya'nın petrol şirketi Petronas Türkiye'de yatırım yapacak.
- Otomatik ve elektrik sanayinde iş birliği yapılacak.
- Malezyalı turistler için hac umre bağlantılı seyahat işbirliği gerçekleştirilecek.

Gezinin en önemli sonuçlarından birisi Türkiye'nin Asya-Pasifik bölgesinde Malezya'yı Malezya'nın da Ortadoğu Avrupa ve Balkanlar ve BDT ülkelerine açılmada Türkiye'yi stratejik üs ve ortak olarak benimsemeleridir.

Endonezya Gezisi

Necmettin Erbakan 18 Ağustosta Endonezya'ya geçmiş buradaki ziyaretinin 20 Ağustosa kadar sürdürmüştür. Resmi Temaslarda şu anlaşmalara varılmıştır; (Yülek,2015)

- Ekonomik işbirliği her alanda geliştirilecek.
- Türkiye ile Endonezya arasındaki karşılıklı ticaret hacminin 2-3 yıl içinde 174 milyon dolardan 2 milyar dolara çıkarılması hedeflendi.
- Endonezyalı Turistlerin Türkiye'ye gelmelerini teşvik etmek için hac-umre bağlantılı turizm seferleri geliştirilecek.
- İki ülke arasında deniz ulaşımı yapılması gerekiyor.
- Yine iki ülke arasında yatırımların teşviki ve garanti edilmesi anlaşması yapılması gerekiyor.(1 ay sonra Ankara'da imzalanacak.)

4.5.D-8 Projesi

D-8 yapı itibari ile sekiz İslam ülkesinin bir araya gelerek oluşturduğu teşkilattır. Bu teşkilat ilk olarak Türkiye'de; 15 Haziran 1997 tarihinde kurulmuştur. Bilindiği üzere dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan öncülüğünde kurulun bu teşkilat, ilk toplantısını dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel başkanlığında İstanbul Çırağan Sarayında yapmıştır. Toplantıya sekiz ülke devlet başkanı eksiksiz olarak katılmış ve anlaşmayı imzalayarak D-8 projesini resmen tanımıştır (Milli Gazete, 2009).

D-8'in kurulumunda öncü rol oynayan Erbakan, kuruluş aşamasında farklı sorunlar ile karşılaşmıştır. Erbakan bu sorunları;

“D-8 Teşkilatı'na karşı olan global-ırkçı-emperyalist odaklar derhal harekete geçerek bu birliği daha doğmadan boğma yoluna gitmişler ve kuruluşa katkıda bulunan ülke iktidarlarını al aşağı etmişlerdir. Nijerya Devlet Başkanı zehirlenerek öldürülmüş, Pakistan ve Bangladeş Başbakanları askeri darbe ile devrilmiştir.”

sözleriyle D-8'in kuruluş öncesi karşılaştığı zorlukları olarak belirtmiştir (Milli Gazete, 2009).

D-8 teşkilatını temsil eden bayrakta altı yıldız bulunmaktadır. Bu yıldızlar teşkilatın kuruluşunda benimsediği 6 temel ilkeyi ifade etmektedir. Bu 6 temel ilkenin anlamları (Kışman,2006);

1. Savaş değil, barış!
2. Çatışma değil, diyalog!
3. Çifte standart değil, adalet
4. Üstünlük değil, eşitlik!
5. Sömürü değil, işbirliği
6. Baskı ve tahakküm değil, işbirliği!

olarak ifade edilmektedir.

D-8 teşkilatı geliştirmekte olan 8 İslam ülkesi tarafından; G-7 teşkilatına karşı kurulmuştur. D-8 teşkilatını kuran;

- 216 milyon nüfusa sahip olan Endonezya,
- 130 milyon nüfusa sahip olan Bangladeş,
- 138 milyon nüfusa sahip olan Pakistan,
- 21 milyon nüfusa sahip olan Malezya,
- 67 milyon nüfusa sahip olan Mısır,
- 65 milyon nüfusa sahip olan İran,
- 72 milyon nüfusa sahip olan Türkiye

sekiz ülkedir. Kurucu sekiz ülkenin; sözleşmenin imzalandığı 1997 yılında toplam nüfusu 820 milyona tekabül etmektedir. Ayrıca diğer İslam ve Türk Cumhuriyetleri'nin tamamı bu teşkilatın tabii üyesidir (Kışman,2006).

D-8'in kurulma aşamaları çerçevesinde, ilk görev dağılımı toplantısı İstanbul'da bulunan Çırağan Otel'inde 24 Ekim 1996'da yapılmıştır. D-8'in alt yapısının oluşturulmasında önemli yeri olan ikinci hazırlık toplantısı ise 4 Ocak 1997 tarihinde yapılarak D-8'in sekretaryası oluşturulmuştur.

54. Hükümet döneminde başarıyla sonuçlandırılan projelerden birisidir. Gelişmekte olan 8 İslam Ülkesi'nin bir araya gelerek oluşturacağı bu birliğin daha sonra üye sayısını arttırması ve nihayetinde bütün geliştirmekte olan ülkeleri kapsamı öngörülmüştür (Kışman, 2006).

4.6.Ordu İle İlişkiler

Refah Partisi ve TSK

Türk Silahlı kuvvetleri ile Refah Partisinin birbirlerine nasıl baktıkları konusu partinin iktidara gelmesiyle tartışma yaratmıştır. Necmettin Erbakan her fırsatta orduyu ılımlaştırmasına ve aralarında bir problem olmadığını göstermeye çalışmasına rağmen Refah Partisi ile ordu arasında gerginlik çıkmasının önüne geçememiştir. Erbakan'ın ordu ile ilgili açıklamalarının hemen hemen tümüne ordudan olumsuz açıklamalar gelmiştir.

Askerler irtica brifingleri ile irtica tehlikesinin başında Refah Partisini görerek karşı tavır sürdürdüler. Ancak bu durumda bile Erbakan inanılmaz bir şekilde askere methiyeler yağdırmaya devam etmiştir.“ Ordumuz gözbebeğimizdir. Ordumuz Peygamber ocağıdır. Kimse orduyu iç politikaya ve kendi maksatlarına alet etmeye kalkışmasın“ (Çalmuk, 2000:423).

Erbakan'ın iktidara gelmesinden sonra askerlerle arasında bir psikolojik savaşın bulunduğu aşikârdır. Erbakan bu duruma yeni bir iddia daha katmıştır. “Milleti seviyorsan, RP'yi de seveceksin. RP'yi sevmiyorsan kendini tedavi ettireceksin“ (Çalmuk, 2000:423).

Başbakan Erbakan, irtica brifingleri kapsamında adeta bütün parti teşkilatını sıkı sıkıya tembihleyerek asker ve asker mensupları hakkında negatif görüş belirtmemeleri konusunda kendilerini ikaz etmiştir (Çalmuk, 2000:423-424).

Yüksek Askeri Şuranın alışa gelmiş toplantıları Ağustos ayında ve Aralık ayında olmak üzere yılda iki kez yapılmaktaydı. Buna göre Ağustos ayında terfiler Aralık ayında ihraçlar neticelendirilirdi. Genel Kurmay Başkanı bu toplantıyı Mayıs başında yapınca alışla gelmedik bir şey olacağı öngörüldü. Erbakan ilk defa RP- Ordu gerginliğinde ordunun ikiye bölündüğünü söylerken birçok askeri rütbeli subayların davranışlarını tasvip etmediğini de YAŞ toplantısı olayından sonra savunmuştur.

Askerden ise cevap gecikmedi. Hedefe kilitlenmek en önemli askeri kavramlardandır. Zırhlı birlikler zayiata dökülüp kalanlara bakmadan hedefe ilerler. Benzer bir durumla karşı karşıyayız.

Yukarıda yazılanları özetlemek gerekir ise Erbakan Ordu içinde ikiye bölünmenin yaşandığının farkına vardı ama ilişkilerinde hiçbir zaman problem olmadığını medyaya anlatmaya çalıştı. Yaşanan olayların gidişatı aynı şeyi söylemedi ve 28 Şubat Refah Partisinin sonunu hazırladı.

4.7.28 Şubat Süreci

1995 yılında gerçekleştirilen seçimden Refahyol Hükümeti başarılı çıkmıştır. Aynı zamanda 54. Hükümetin oluşturulması görevini de üstlenmek için gerekli ortamı sağlamıştır. Fakat gereken çoğunluğu oluşturamayan Refah Partisi, büyük çabalar göstererek Doğru Yol Partisi başkanı Tansu Çiller'i de ikna etmiştir ve dolayısıyla 28.06.1996 tarihinde koalisyon hükümetini oluşturmuştur (Sina, 2008: 64).

Koalisyon olgusuna ılımlı yaklaşmayan muhalif partiler hükümete istinaden muhalefet tavırlarını arttırmıştır, laik ve askeri topluluğun elinde olan siyasi hayatta, koalisyon hükümetinin kurulması ile başka bir darbe sürecinin oluşum aşamaları da başlamıştır. Ülkemizde sıklıkla sekteye uğrayan siyasi hayatın, geçmiş dönemlerde olduğu şekilde yeniden medya aracılığı ile baskı altına alınmak istendiği gözler önüne serilmiştir. 28 Şubat postmodern darbesi geleneksel darbe algısının şekil değiştirmiş haliyle yapılmış olsa bile yine de ülkemizi geriye götürmüştür ve siyasi yaşamı sekteye uğratmayı başarmıştır. Basın-yayın organları yaptıkları haberlerle hükümetin icraatlarını laiklik karşıtı bir gözle kamuoyuna duyurmuştur. (Sina, 2008: 41).

“Geriye Değil İleriye” manşetiyle 30 Ağustos 1996 tarihli Sabah Gazetesi, okurlarına seslenmiş ve aynı zamanda “Erbakan’a ilk kıyafet uyarısı” haberini yapmıştır. Manşette, Necmettin Erbakan’ın yakın korumalarının, sakallı olmaları dolayısıyla Gülhane Askeri Tıp Akademisinde görevli bulunan askerler tarafından içeri alınmadığı haberine yer vermiştir. Daha sonra İran İslâm Rejiminin kurucu olan Hümeyni’ye yönelik, devrin Genelkurmay Başkanlığı görevini yürütmekte olan Org. İsmail Hakkı Karadayı tarafından ifade edilen söylemler manşetlerde yer almıştır. Söz konusu manşetin açıklamalarında Karadayı’nın “İran’da generaller Humeyni Hareketinin irticanın kendisi olduğu fark ettiklerinde iş işten geçmişti” sözlerinin

bulunması Erbakan ve Refah-Yol hükümetine bir gönderme olarak görülebilir (Sabah Gazetesi, 1996).

Diğer taraftan 1996 yılının sonbaharına doğru, Sabah Gazetesi 21 Eylül 1996 tarihindeki baskısında Refah-Yol hükümetini hedef alan “darbe” ifadesi kullanılmıştır. Muhalefet lideri Mesut Yılmaz’ın ağzıyla hükümeti darbesiz indirme planları yer tutmuştur. Haberde, Yılmaz, hükümeti, ülkenin fikir ve düşünce yönünü değiştirmekle suçlamıştır (Göle, 2002: 74).

23 Eylül 1996 tarihli Hürriyet Gazetesi’nde ise yasal olarak yürütmeye gelmiş Refah-Yol hükümetinin yerine alternatif olarak yeni bir hükümet kurma planları yer almıştır (Hürriyet Gazetesi, 1996).

Basılı yayında Refah-Yol Hükümetini hedef alan eleştiriler yer almıştır. Örneğin Milliyet Gazetesi’nin 14 Ekim 1996 tarihindeki baskısında, Başbakan Erbakan’ın parti kongresinde gerçekleştirdiği konuşmasında sıklıkla Mustafa Kemal Atatürk’ten bahsetmesini ve onu övmesini “ikiyüzlülük” şeklinde değerlendirilmiştir (Öztürk,2006: 91).

Milliyet gazetesinde ise devrin Yükseköğretim Kurumu ve Anayasa Mahkemesi başkanlarının hükümeti hedef alan “şeriatçı” ve “Arap milliyetçisi” suçlamaları, dinin devlet ve millet işlerine karıştırılması biçiminde gazetede yer bulmuştur. (Milliyet Gazetesi, 1996).

1997 yılında ise, basında koalisyon hükümeti siyasi partisi olan Refah Partisini hedef alan başlıklar dikkat çekici bir şekilde artmış, gerginlik medyanın görsel, işitsel ve basılı kanalıyla artırılmıştır. 1 Şubat 1997 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde bu sefer hükümette yer alan Refah Partisinin kapatılması gündeme getirilmiş ve idari yargının en üst mahkemesi olan Yargıtay’ın Refah Partisi’ne yönelik “kapatma” ikazı gazetede yer almıştır. Haber içeriğinde, Necmettin Erbakan’ın Kayseri’yi ziyareti esnasında, parti il teşkilatının hemen hemen hepsinin aynı kıyafeti giyerek karşılaması ise “üniformalı teşkilat” biçiminde tanımlanmasına yol açmış ve devrin Başsavcısı Vural Savaş’ın, Refah Partisi Kayseri İl teşkilatının soruşturma geçirmesine kadar giden bir süreçte olay Refah Partisinin kapatılması istemine kadar gitmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1997).

Sabah Gazetesi, devrin Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel'den; Necmettin Erbakan'ın genel başkanlığını yaptığı Refah Partisi'nin, Yargıtay'dan ve hükümet ortağı Doğru Yol Partisinden uyarıldığı iddiasını manşetlere taşımıştır. Habere göre, Refah Partisi'nin başörtüsünün kamu kurumlarında serbest bırakılması ve İstanbul'un en kalabalık meydanlarından biri olan Taksim'e cami yapılması konularındaki istekleri bu ikazları almasına ayrıca sebebiyet vermiştir. "Türkiye bugünden geriye gidemez" uyarısının Süleyman Demirel tarafından Refah Partisine iletildiği şeklinde ifade edilmiştir (Sabah Gazetesi, 1997).

Şubat ayına gelindiğinde, medyada Refah Partisine yönelik 28 Şubat sürecinin başlıca unsurlarından birisi olarak, "Kudüs Gecesi" etkinliği oluşturmaktadır. Kudüs'ün İsrail tarafından işgal edilmesini kınamak ve Filistin'e destek olmak için Ankara'nın Sincan ilçesinde yapılan programa katılan İran Büyükelçisi'nin konuşmaları sırasında; İslamcılık ve şeriatı destekleyen kelimeler kullanması karşıt medya ve muhaliflerde büyük bir tepki çekmiştir. Örneğin; Cumhuriyet Gazetesi, o devrin en çok kullanılan klişe sözü olacak olan "Türkiye İran Olmayacak" başlığıyla haberini kamuoyuyla paylaşırken, Sabah Gazetesi'nin: "Bu Ne Rezalet" manşetini atmıştır.

Sabah Gazetesi, "Kudüs Gecesi" etkinliğindeki ifadelerin kabul edilemez olduğunu ve açıkça bir cihat çağrısı olduğu şeklinde okuyucularına duyurmuştur. Heberin devamında İran'ın İslam Cumhuriyeti olmasındaki süreçle benzer süreçler yaşandığının da altını çizmiştir (Sabah Gazetesi, 1997).

Bir başka gazete olan Cumhuriyet Gazetesi de haber başlığında İran İslam Cumhuriyeti devletine atıf yapılmış ve bu yaşanan olaylardan dolayı Refah Partisinin uyarıları dikkate almasın gerektiğini ve son olarak Demokrat Partinin sonunu hazırlayan nedenlerin başında uyarıları dikkate almadığını söyleyerek üstü kapalı bir şekilde tehdit edilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1997).

5 Şubat 1997 tarihli medya kanallarının gündem konusu, Sincan'daki "Kudüs Gecesi" etkinliğinde hükümet partisine ikaz olarak TSK tarafından Sincan sokaklarında tankların gezdirilmesidir. Bu olaydan sonra basın, yasal hükümete karşı TSK'nın Ankara'nın Sincan İlçesinde tankların gövde gösterisini değil, yasal

hükümetin yaptıklarını eleştirmeyi benimsemişlerdir. Gazete manşetlerine bakıldığında Sincan'da tankların yürüyüşüne yer verildiği görülmektedir. Örneğin Hürriyet ve Sabah Gazetesi sırası ile;

- Tank Sesleri
- Tanklar Sincan'da

manşetlerine yansıtmıştır. Sabah Gazetesinde, “şeriat yanlılarının gövde gösterisiyle gündeme gelen Sincan'da 20 tank geçit yapmıştır.” ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında generallerin bazılarının hükümete yönelik öfke dolu oldukları belirtilmiştir (Sabah Gazetesi, 1997).

Bir başka basılı medyadaki haberde “Tank Sesleri” manşeti ile birlikte Sincan'dan geçmekte olan tanklara meraklı bir şekilde bakarak el sallayan çocukların fotoğrafını haber yapmıştır. (Hürriyet, 1997; Hasan, 2018). Milli Güvenlik Kurulu tarafından 28 Şubat 1997 tarihinde gerçekleştirilen toplantısına kadar olan zaman içerisinde gazeteler ve basın-yayın manşetler yoluyla hükümete karşı sert ifadeler devam etmiştir. Millî Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat 1997'de gerçekleştirilmesi planlanan toplantısından önce atılan manşetler post-modern darbenin habercisi özelliğindedir. Hürriyet Gazetesi'nin 26 Şubat 1997 tarihli baskısında “Gözler Cuma'da” başlığıyla, kurul toplantısına atıfta bulunmuştur. Devamında, iki gün sonraki MGK toplantısında, Cumhuriyet rejimine ve lâikliği hedef alan tehditler en önemli gündem konusudur. Devrin Cumhurbaşkanı Demirel ve Erbakan ile beraber hükümet ortağı Çiller'inde bu konuda Erbakan'ı uyardığı yönünde gazetede çıkan bilgiler yer almaktadır (Hürriyet Gazetesi, 1997; Hasan, 2018).

27 Şubat 1997 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Milli Güvenlik Kurulu toplantısına 24 saat kala, Süleyman Demirel'in “Böyle Gitmez” ifadesini haber başlığı yapmış ve toplantıda konuşulacakların neler olabileceğinin neler olabileceği hakkında mesaj vermiştir. Haberde, Süleyman Demirel'in, hükümet ortaklarını “yasaklara karşı dinci siyasette ısrar etmek” suçu ile itham etmekte aynı zamanda yargıya mesaj göndermektedir (Cumhuriyet Gazetesi, 1997).

Milli Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat 1997 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında, postmodern darbe niteliğinde “tavsiye kararları”na başbakanın imza atmamakla birlikte kabul etmemesi, medyada baskıların artmasına neden olmuştur. Cumhuriyet

Gazetesi'nin 1 Mart 1997 tarihinde yer verdiği baskısında "Muhtıra Gibi Tavsiye" başlığıyla, Milli Güvenlik Kurulunun tavsiye kararlarının muhtıra olduğu yönünde bir ifade kullanmıştır Tavsiye kararlarının özünde Refah partisine ve Necmettin Erbakan'a yönelik laik rejimi hedef almak yönünde bir suçlama vardır. Laik rejimin ve cumhuriyetin korunacağı mesajı verilerek "darbe uyarısı" verilmiştir (Hakan, 2001: 112).

Milliyet Gazetesi'ne bakıldığında, kararları imzalamayan ve kabul etmeyen Erbakan'ı "bunalıma neden olmakla" itham ettiği, sert bir etki bırakacak bir karikatür vererek Erbakan'ın içinde bulunduğu duruma yönelik tehditkar bir ifade kullanılmıştır (Milliyet Gazetesi, 1997). Haberin devamında, Erbakan'ın Milli Güvenlik Kurulu kararlarını imzalamasına yönelik baskı sürmüştür. Sabah Gazetesi'nin 6 Mart 1997 tarihinde çıkan baskısında, "Paşa Paşa İmzaladı" başlığıyla, tavsiye kararlarını Erbakan'ın imzaladığı yönünde kamuoyunda bir algı oluşturmaya çalışmıştır (Sabah Gazetesi, 1997).

Devam eden günlerde, Milli Güvenlik Kurulunun "tavsiye kararları" Necmettin Erbakan ve Refah Partisine yönelik kamuoyunda algı oluşturulmaya devam edilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. "İmam Hatip'e Yeni Öğrenci Yok" başlığıyla Koalisyon Hükümeti'nin çoğunlukla suçlandığı kavramlardan biriside İmam-Hatip Liselerine yönelik kapatılmasını dile getiren ve kamuoyunu yönlendirerek algı faaliyetlerinde yönlendiriciliğe devam etmiştir (Sabah Gazetesi, 1997). Son olarak, 28 Şubat'ta gerçekleştirilen ve tarihe geçen bu olayda 54. hükümetin görevini yapmasını engelleyen taraflar olaydan 20 yıldan fazla süre geçmesinden sonra 2018 tarihinde yargılanmıştır. Bağımsız mahkemenin yaptığı bu yargılamada ilgili tarihlerde görevi engellemeye, Erbakan hocanın istifa etmesinde baskı oluşturan kesimlere yönelik olarak faaliyetlerde bulunan Gen. Kur. Baş. İsmail H. Karadayı, Gen. Kur. İkinci Başkanı Çevik Bir başta olmak üzere post modern darbeye rolü bulunan diğer kişiler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına varan cezalara çarptırılmıştır. 28 Şubat olayına yönelik gerçekleşen bu yargılama;

- Darbe olayının gerçekleştiği 1997 yılından 2018 yılına aradan geçen 21 yıl sonrasında görülmesi,
- Ceza alan tarafların cezalarının iyi hal indirimi ile indirilmesi,

- Görevinden istifa ettirilen Erbakan Hoca'nın tekrar aynı görevi yürütmesini sağlamasa da

“adalet yerini geç buldu” algınının oluşmasına neden olmuştur (Karakaş, 2019; BBC, 2018; Cumhuriyet, 2018).

4.8. Refah Yol Hükümetinin Sonu ve Refah Partisi'nin Kapatılması

Ülkemizin içerisinde olduğu kaos ortamı süratle artarken, 21 Mayıs 1997'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş tarafınca Refah Yol hükümetinin güç bir döneme girmesine sebebiyet verecek karar alınmıştır. Siyasal tarihimizde ilk defa hükümeti oluşturan iktidar partisine Anayasa Mahkemesi tarafında kapatılmasına dair dava açılmıştır. Hal böyleyken, hükümetin zor günlerle karşı karşıya olduğu aşikardır. Vural Savaş bir açıklama ile durumu şöyle izah etmiştir, RP'nin kapatılmasına ilişkin davanın, partinin laiklik ilkesine tezat eylemler içerisinde olması şeklinde belirtmiştir. Bu iddiada bulunmasına delil olaraksa, Refah Partili kimi milletvekillerinin basına yapmış oldukları bildirimleri göstermiştir. Milletvekillerin, basına yapmış oldukları beyanlarda, Atatürk'e ve Atatürk'ün kurduğu laik Cumhuriyet karşıtı ibarelerin kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir. Necmettin Erbakan bu durumu müteakiben Vural Savaş'a, parti tüzel kişiliğine ve şahsına hakarete bulunduğu gerekçesi ile tazminat davası açmıştır (Akpınar, 2001: 121; Tunahan, 2015: 42).

Başbakanlığı Mesut Yılmaz tarafından sürdürülen Koalisyon Hükümeti (ANAP-DTP-DSP) o dönemde Cumhurbaşkanlığı görevinde olan Süleyman Demirel tarafından 30 Haziran 1997 yılında onaylanmıştır. Bunun yanı sıra 12 Temmuz 1997 yılında 256 oya karşılık 281 oy ile güvenoyu alarak göreve başlamışlardır. Bunun sonucunda, 28 Şubat “post-modern” darbe dönemi de nihayete ermiştir (Yüksel, 2001:22).

RP'ye yönelik açılan kapatma davası yandaşı olan Doğru Yol Partisinde de dengelerin değişmesine sebep olmuş, Partiye istifasını sunan vekillerin sayısı her geçen gün artmaya başlamış, Partinin meclis içindeki sandalye sayısı 117'ye kadar düşmüştür. Kapatma davasının üzerinden geçen 5 günün sonunda 26 Mayıs tarihinde YAŞ, irticai faaliyetler ile bağlantısı olabileceğini iddia ettiği, 100 astsubay ve 61

subay olmak üzere toplam 161 askeri ordudan ihraç etmiştir. Necmettin Erbakan ihraç kararları ile ilgili dosyayı imzalayarak onaylamıştır. Bu gelişmelerin beraberinde başbakanlık koltuğu ile ilgili Erbakan'la Çiller arasında istişareler halen sürmekteydi (Yüksel, 2001:23).

Çiller ve Erbakan gerçekleştirilen pazarlıkların sonunda Siyasi Partiler Kanunu'nda değişikliğin yapılmasını koşul olarak öne süren Erbakan'ın bu teklifine Çillerin de ılımlı yaklaşımı sonucunda mutabık bir karara varılmış ve başbakanlık koltuğu Çiller'e bırakılmıştır. Erbakan ve Çiller arasında gerçekleştirilen bu anlaşma sonucunda Süleyman Demirel'e, imzalanan "İttifak Zaptı" ile birlikte Erbakan istifa dilekçesini de takdim etmiştir. Fakat iki liderin vardığı anlaşmanın tersine Süleyman Demirel hükümeti yeniden kurma vazifesini 20 Haziran'da Mesut Yılmaz'a (ANAP) vermiştir. Yılmaz tarafından Haziran ayı sonunda ANASOL-D hükümetini kurulmuştur. 12 Temmuz gününde de meclisten güvenoyu talep etmiş ve güvenoyu almıştır. Refah Partisinin kapatılmasına ilişkin Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş tarafından açılan dava, sekiz ay süren görüşmelerin sonucunda mahkeme tarafından karara bağlanmıştır. RP'si temelli olarak kapatılmıştır. Bunun yanında mahkeme, Partinin bütün mal varlığının hazineye devredilmesine karar verir iken,

- Necmettin Erbakan (Parti Genel Başkanı)
- Halit Çelik (Şanlıurfa Milletvekili)
- Şevket Kazan (Adalet Bakanı),
- Hasan Hüseyin Ceylan (Ankara Milletvekili),
- Ahmet Tekdal (Ankara Milletvekili),
- İbrahim Halil Çelik (Şanlıurfa Milletvekili)
- Şevki Yılmaz (Rize Milletvekili)

5 yıl siyaset yasağı koymuştur (Akpınar, 2001: 42-45).

BÖLÜM 5: 28 ŞUBAT SÜRECİNDEN SONRA NECMETTİN ERBAKAN'IN SİYASİ FAALİYETLERİ

5.1.Fazilet Partisi ve Necmettin Erbakan

Refah Partisi'ne yönelik kapatma davası Anayasa Mahkemesi'nce kesinleştikten sonra Milli Görüş Hareketinin 4. Partisi Fazilet Partisi İsmail Alptekin başkanlığında kuruldu (1998). Fazilet Partisi'nin akıbeti de Refah Partisi'yle benzer oldu.

Cumhuriyet Başsavcısı görevini yürütmekte olan Vural Savaş tarafından öne sürülen iddialar Anayasa Mahkemelerince haklı bulunmuştur (Erbakan,1975: 12).

Refah Partisi'nin 17 Aralık 1997 tarihinde kapatılma riskine karşın Milli Görüş hareketinin devam edeceği yeni partisi olarak İsmail Alptekin başkanlığında kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından 16 Ocak 1998 tarihinde verilen kapatma kararı sonrasında Refah Partisi kapatılmış ve bağımsız kalan yaklaşık 150 milletvekili Fazilet Partisi'ne katılmıştır. 1. Olağan Kongre sonrasında Recai Kutan parti başkanlığına seçilmiştir. Kongrenin akabinde parti içinde ağırlığını hissettirmek isteyen yenilikçiler ile gelenekçiler olarak adlandırılan Milli Görüş Hareketinin kurucuları arasında anlaşmazlıklar baş göstermiştir (Yılmaz, 2016: 41).

1999 yılında yerel seçimlerde mevcut belediyeleri korumayı başarsa da, aynı yıl içerisinde yapılan genel seçimlerde Fazilet Partisi, Refah Partisi'nden daha az oy alarak 1995 yılındaki milletvekili sayısı ve oy oranını yakalayamamıştır. 2 Mayıs 1999 tarihinde, İstanbul seçilen milletvekili Merve Kavakçı'nın TBMM'deki yemin törenine başörtüsüyle katılmak istemesi muhalefet tarafından bir kriz ortamına çevrilmiştir (Emre, 2015: 19).

Fazilet Partisi içerisinde Erbakan'a sadıklar ve muhalifler olarak gelenekçiler ve yenilikçiler adı altında bir ayrılık söz konusu olmuştur. Gelenekçiler, Erbakan'a sadık ve Milli Görüş hassasiyetlerinden taviz verilmemesi gerektiğini savunurken; muhalif grup zaman içerisinde şartlara ayak uydurulacağını ve bazı esneklikler yapılması gerektiğini savunmaktaydı. Bu kutuplaşmanın neticelerinden biri de Abdullah Gül önderliğinde muhaliflerin 2000 senesindeki Fazilet Partisi kongresinde Erbakan ve sadıklara karşı ikinci bir liste ile seçime katılmışlardır. Erbakan'ın belirlemiş olduğu adaya karşı tekrar farklı bir liste ve adaylık girişiminde bulunulması Milli Görüş çatısı altında hiç hoş karşılanmamıştır. Bu durum iki grup arasındaki kutuplaşmayı ciddi boyutlara taşımıştır. Genel başkanlık seçiminde Recai Kutan yenilikçi aday Abdullah Gül'e karşı 112 oy farkla genel başkanlığı kazanmıştır. Seçimde toplam 1154 oy kullanılırken; oyların % 45'ini (521) Abdullah Gül ve kalan % 55'i (633) de Recai Kutan almıştır (Yılmaz, 2016: 49).

Fazilet Partisi'nin kapatılması için 7 Mayıs 1999 tarihinde dönemin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı görevini yürütmekte olan Vural Savaş tarafından dava açılmıştır. Bu davada 1982 Anayasası'nda 68. ve 69. maddelerine aykırı davranıldığı

gerekçe gösterilmiştir. Aynı zamanda daha önceden kapatılan partilerde yöneticilik yapan şahısların idareci veya denetmen olamayacağını gerekçe göstererek Refah Partisi'nin devamı niteliğinde Fazilet Partisi'ni göstermiştir. Fazilet Partisi'nin Refah Partisi'nin bir devamı niteliğinde olduğunu göstermiştir. Fazilet Partisinin laikliğe aykırı eylemleri desteklediğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi'ne sunulan iddianamede kapatılması gerçekleşen Refah Partisi'ne mensup milletvekillerinin kısa bir süre içerisinde Fazilet Partisi'ne katılmaları, Erbakan'ın perde arkasından Fazilet Partisi'ni yönetmesi durumuna, kapatılan Refah Partisi'nin devamının Fazilet Partisi olduğuna yönelik kanıtları olduğu ileri sürmüştür. Erbakan'ın Ankara'daki özel mülkünde sık aralıklarla FP yöneticileri ile toplanması, dini ve milli bayramlarda FP'lileri gruplar halinde misafir etmesi delil gösterilmiştir (Emre, 2015).

Fazilet Partisi'ne 8 Mayıs 1999 tarihinde açılan kapatma davası görülmeye başlanmıştır. Fazilet Partisi'nin kapatılma davasında ilk incelemeler yapılmak üzere dosya raportöre gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Fazilet Partisi'nin kapatma davasını ilk olarak incelemeye 12 Haziran tarihinde başlamıştır. İncelenen iddianamenin; milletvekili Merve Kavakçı'nın TBMM'de gerçekleşen yemin törenine türban ile katılması olayı Fazilet Partisi'nin türbanı kullanmak maksadıyla dini hassasiyeti olan insanlardan kolay yoldan destek almak suretiyle bir oy rantı sağlamasına, bu hareketin de laiklik çerçevesi içerisinde kabul edilemeyeceğini savunan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının öne sürdüğü iddialar yetersiz bulunmuştur. Akabinde Anayasa Mahkemesi tarafından, başsavcıdan bu iddiaları daha net kanıtlar ile ortaya konması gerektiği talep edilmiştir. Bu talepte başsavcının bu iddiaların Recai Kutan, parti yöneticileri ve parti ile ilişkisi olan taraflarca (belediye başkanı, milletvekili, vb.) Fazilet Partisi'nin kapatılmasını gerektirebilecek davranış ve sözlerinin tespit edilmesi ve somut delillerle mahkemeye sunulması istenmiştir. Aynı zamanda Aksaray Belediye Başkanı görevini yürüten Fazilet Partili Belediye Başkanı Ahmet Er ile alakalı; Show TV'de yayınlanan tarikat toplantısına katıldığını ortaya koyan görüntüler üzerine 15 Haziran 1999 tarihinde Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Show TV'de yayınlanan görüntülerde; Ahmet Er, Ceylani Hizmet Vakfı tarafından gerçekleştirilen tarikat toplantısına ile alakalı olarak kamera kayıtları, Yasin Hatipoğlu ve Erbakan arasında gerçekleştirilen telefon görüşmesine ait kayıtlar bulunmaktadır. Bu kayıtlar delil niteliği taşıyarak Anayasa Mahkemesi'ne sunulmuştur. Söz konusu telefon

görüşmesinde; Erbakan tarafından seçimlerin iptal edilmesine ilişkin oylama öncesinde emir verilmesi ve Yasin Hatipoğlu'nun yaptığı bu oylamanın da hukuk kuralları çerçevesinde usulsüzlük olduğu belirtilmiştir (Yülek, 2015: 81-85).

Anayasa Mahkemesi, Vural Savaş'ın mahkemeye sunduğu deliller üzerine Fazilet Partisi'nden kendisini savunmasını istemiş bunun sonucunda da parti yetkililerine ilave zaman tanınmıştır. Fazilet Partisi yetkilileri kendilerinden talep edilen savunmayı 10 Eylül 1999 tarihinde ilgili makama vermiştir. Savunmanın içeriğine gelindiğinde Fazilet Partili yetkililer Refah Partisi'nin devamı olmadıklarını ve kendi partilerine yapılan iddiaların temelini olmadığını beyan etmiştir. Başsavcı Vural Savaş tarafından yürütülen Fazilet Partisi'ne yönelik 7 Mayıs 1999 tarihinde açılan kapatma davası 16 Kasım 2000 tarihinde görülmeye başlamıştır. Dava kapsamında milletvekillerine yönelik savunma talepleri mahkeme tarafından ret edilmiştir. Mahkeme ret kararında gerekçe olarak; şahısların değil Fazilet Partisi'nin yargılandığını dolayısı ile tüzel kişiliğin söz konusu olduğunu belirtmiştir (Oğuz, 1993: 41)

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 2000 yılı Aralık ayının 18. günü yapılan Yargıtay Başsavcılığı seçimde kazanan Vural Savaş'ın yerine, Yargıtay Başsavcılığı görevine Sabih Kanadoğlu'nu atamıştır. Bu sonuç FP'de müspet karşılanmasına rağmen bu sevinç kısa sürmüştür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olan Sabih Kanadoğlu, 2001 yılı Şubat ayının 5. gününde devam eden FP'nin kapatma davasına yönelik ek bir iddianame oluşturmuştur. Kanadoğlu, ilave ettiği iddianameyi sunduğunda, Anayasa Mahkemesi tarafından daha önceden delil olarak kabul edilmeyen Fazilet Partisi, kongresindeki video görüntülerine dayanarak destekleyerek daha önceden kapatılan Refah Partisi'nin devamı olarak Fazilet Partisi'ni göstererek kapatılmasını talep etmiştir. Kongre görüntüleri izlendiğinde görüntülerin iddianamenin oluşturulduğu tarihten sonraki bir tarihe ait olduğu ortaya çıkmış ve Fazilet Partisi'nin kapatılmasına delil olarak kabul edilemeyeceği anlaşılmıştır. Bu sebepten dolayı CMUK hükümlerine aykırı olmasa da bu gibi durumların ceza davası niteliği kazanamayacağı belirtilmiştir (Emre, 2015: 35).

5.1.1.Fazilet Partisi İçinde Bölünmeler

28 Şubat Müdahalesi ve sonrasında Milli Görüş geleneği içinde bazı ayrışmalar olmuştur. Fazilet Partisi ile birlikte ayrışmalar ortaya çıkmıştır. Bu ayrışmaları

temsilen parti içerisinde gelenekçiler ve yenilikçiler olmak üzere iki kanat oluşturmuşlardır. Gelenekçiler Necmettin Erbakan'a sadık olanlardır. Yenilikçiler ise Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde toplanmışlardır. Farklılaşmalar gözler önüne ilk defa Fazilet Partisi Kongresi'nde kendisini göstermiştir.

Abdullah Gül 13 Mayıs 2000 tarihinde yapılan Fazilet Partisi Kongresi'nde şu sözleri söylemiştir; "bizler Batı medeniyetine mağlup olduk. Kendi çalışmalarımızın onlara üstünlüğünü ispatlayamadık ve bunun hasabinde de büyük bir mağlubiyet olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Bu mağlubiyeti açık açığa kabul etmemiz gerekmektedir. Ayrıca bu mağlubiyet parti içindeki kutuplaşmaları iyice arttırdı". Gelenekçi olarak adlandırılan Erbakan Hocaya sadık olan ekip batılı güçler, ırkçı emperyalizmi ve siyonizme karşı her daim mücadeleye devam etmeyi tercih ederken, bunun aksine yenilikçiler ABD ve İngiltere ile bazı görüşmelere başlamışlardır.

Fazilet Partisi, 17 Mayıs 2000 tarihinde gerçekleştirdiği genel kongrede, milli görüş camiasında bir ilk gerçekleşmiş ve Erbakan'a karşı tarihte ilk kez bir başkaldırı girişimi olmuştur. TCK'nın 312. maddesi gereği siyasi yasakla cezalandırılan Recep Tayyip Erdoğan'ın yerine muhalif ekibin adayı Abdullah Gül 2. listenin genel başkan adayı olmuştur. Recai Kutan'a karşı 112 oy farkla Abdullah Gül genel başkanlık seçimini kaybetmiştir. Alınan bu sonuç ile parti içerisinde bir çok şeyin değişeceği anlaşılmıştır. Muhalifler, Milli Görüş hareketinden kopma noktasına doğru hızlıca hareket etmiştir (Yıldırım, 2002: 66).

FP içerisindeki kırılma noktasının oluşum sebebi Gelenekçilerin lidere sadık yapının korunmasına taraftar olmaları, yenilikçilerin ise buna karşı çıkmalarıdır. Yıldırım'a göre; "AKP'nin asıl hedefinin, Erbakan ve görüşlerine bağlı kalınmasından ve cemaatçi bir yapı gördükleri oluşumdan kurtulmak olduğunu" belirtmiştir (Yıldırım, 2002: 67).

Mert'e göre 28 Şubat süreci yenilikçilerin önünü açmıştır. Askerin siyasete müdahalesinden çok çekmiş bir üslup takınan sağ partiler ve özellikle de liderler mevcut konumlarını büyük ölçüde askeri müdahaleye borçludurlar. RP iktidarında başarısız olmuş, parti içinde yenilikçiler diye adlandırılan grup bu koşullarda artık rejimle barışık bir süreci başlatmanın ve bunun içinde partinin içyapısında ve söyleminde ciddi bir değişimin gerekliliğini görmüştür (Aydın, 2006:217).

2001 yılına gelindiğinde Fazilet Partisi kapatılmış ve sayın Erbakan'a sadık olan kesim tarafından Saadet Partisi kurulmuştur. Kuruluş sonrasında Erbakan'ın etrafındaki sadık kimselere karşı bir arada toplanan çoğunluğunun gençlerden oluştuğu muhalif ekip; parti içerisinde bulunmak istemediklerini belirtmiştir. Bu görüş sonrasında muhalif ekip 14 Ağustos 2001 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) kurmuştur. AKP'nin kurulması sonrasında ise 51 milletvekili de Saadet Partisi'nden ayrılarak AKP'ye geçmiştir (Milliyet Gazetesi, 2001).

Milli görüş mücadelesi döneminde Erbakan'ın parti tabanına yönelik yapılmak istenen taleplerin ve ılımlı islama geçme planları ve çabaları olanlara karşı dik duruşu ve bu isteklerin hiçbirisini yerine getirememesi üzerine, Milli görüş tabanını bölüp güç kaybına uğratmak isteyenler; yenilikçiler ve gelenekçiler diye kutuplaştırmayı başardıkları milli görüş tabanındaki bu hassas noktayı iyi kullanmıştır. Açıkçası bunu bir fırsata çevirip taleplerini temsil edecek başka arayışlara yönelmişlerdir. Bu durumda yenilikçi diye adlandırılan tabana ciddi bir siyaset alanı oluşturulmuş ve AKP'nin siyasal ve ekonomik yaşama katılması sağlanmıştır. Erbakan AKP'yi Siyonizm kurdurmuştur diye bunu her zaman çekinmeden söylemiştir. AKP'yi Erbakan kurdurdu ve dışardan destekliyor dedikodusu yapanlara Erbakan açık, net ve sert bir şekilde "ırakta ölen bir tek masumun vebalini yedi sülaleniz anlını secdeden kaldırırsa dahi ödeyemezsin" beni akp'nin günahlarına ortak etmeyiniz, biz sultan fatihin torunuyuz diye açıklık getirmiştir.

5.2.Saadet Partisi ve Necmettin Erbakan

FP kapatılması sonrasında siyasi çalışmalarına devam eden Milli Görüş hareketi, Saadet Partisi'ni kurmuş ve Genel Başkan olarak da Recai Kutan seçilmiştir. Parti programını genel başkanlık sıfatıyla açıklayan Sayın Kutan, amaçlarının "bütün insanlığa hizmet" olduğunu belirtmiştir.

Milli Görüş hareketinin 5. partisi ve Türkiye'de 37. parti olarak kurulan Saadet Partisi adına kuruluş dilekçesi ve kurucuların yönetim listesini aynı zamanda milletvekili olan; Mustafa Geçer, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Yakup Budak, Mukadder Başeğmez, Fetullah Erbaş ve Zeki Çelik tarafından İçişleri Bakanlığı'na iletilmiştir. 50'nin üzerinde milletvekilinin yer aldığı listede, 130'dan fazla Kurucular Kurulu

üyesi bulunmaktadır. Ancak ilerleyen süreçte 5 milletvekili imzasından feraget etmiştir (Akşın, 2008: 42).

Parti genel başkanı Kutan, parti programı hakkında açıklamada bulunurken; güçlünün haklı değil; haklının güçlü olduğu bir düzen, adil bir düzen kurmak için yola çıktıklarını, herkesin saadetinden sorumluluk bilinciyle çalışmalarına yön verdiklerini beyan etmiştir. Kutan ayrıca, ötekileştirici ve ayrıştırıcı bir siyaset yerine birleştirici, adil ve hakkaniyetli çalışmalar yapacaklarını kendilerine şiar ettiklerini belirtmiştir.

5.3.Necmettin Erbakan'ın Vefatı

Necmettin Erbakan, ana akım İslamcı partinin lideri ve Milli Görüş hareketinin kurucusu olması açısından Türk siyasi tarihinin en ehemmiyetli muhalif aktörlerinden biridir. Milli Görüş geleneği içerisinde kendini yetiştiren, bu yapı içerisinde veya değişik parti guruplarında iktidar mücadelesi veren lider adayları ve siyasiler, Erbakan'ın siyasal laboratuvarından geçtikten sonra politikaya dahil olabildiler. Bu bağlamda, Erbakan tek kişilik siyasal bir okulu da temsil etmekteydi diyebiliriz (Tuna 2012: 89).

Erbakan, kötüleşen sağlık koşullarına ve bağlı olduğu partinin siyasal gücünü kaybetmiş olmasına karşın politikadan hiçbir zaman kopmamıştır ve sonuna kadar mücadelelerine devam etmiştir. Siyasete, partisine ve ideolojisine olan düşkünlüğü ve bağlılığı tarifi mümkün olmayan bir anlam içerdiğinden dolayı derdini anlatmaktan hiçbir zaman geri durmamıştır. Erbakan vefatı öncesinde son ziyaretini Trabzon il toplantısına katılma amacıyla 26 Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirmiştir (Tuna 2012). Ne tesadüftür ki bu ziyaretin gerçekleştiği Trabzon ili; Erbakan'ın ilkokulu tamamladığı ildir (Arpacık, 2019). Bu ziyareten bir hafta sonra Sayın Erbakan, sabaha doğru sol ayağında oluşan bir damar rahatsızlığına bağlı olarak Ankara Güven Hastanesi'ne kaldırılmıştır (Tuna 2012).

Kaldırıldığı hastanede Genel seçimler için Saadet Partisi yetkilileriyle görüşmüş onları hastane odasında kabul etmiştir. Tedavi gördüğü hastanede 27 Şubat Pazar günü saat 11.40'ta vefat etmiştir (Milliyet Gazetesi, 2011).

Erbakan, vefatı sonrasında Hacı Bayram Camiinde 1 Mart sabahı kılınan cenaze namazı sonrasında, öğle namazını müteakip İstanbul Fatih Camiinde cenaze namazı

kılmak üzere İstanbul'a nakledilmiştir. Defin işlemleri ise Merkez Efendi Aile Kabristanı'nda gerçekleştirilmiştir (Sabah Gazetesi, 2011).

Erbakan'ın vefatının ardından gazetelerde şu manşetlere yer verilmiştir;

Yeni Akid Gazetesi: Erbakan Hoca Hakka Yürüdü

Güneş Gazetesi: Siyaset Hocasız Kaldı

Bugün Gazetesi: Vasiyeti Halk Oldu Bugün

Star Gazetesi: Erbakan Hocayı Kaybettik

Sözcü Gazetesi: Son Nefesine Kadar Siyaseti Bırakmadı

Türkiye Gazetesi: Erbakan'a Veda

Hürriyet Gazetesi: Ölene Kadar Devam

Sabah Gazetesi: Ölümüyle de Tarih Yazdı

Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın vefatı Dünya basınında da büyük yankı uyandırmıştır. Gazeteler şu manşetleri vermiştir;

Wall Street Journal: 1990'lı Yıllarda İslamcılar Türkiye'de Liderdi.

AFP: Türkiye'nin İlk İslam Yanlısı Lideri Erbakan Vefat Etti.

BLOOMBERG: Türkiye'nin Eski Başbakanı Kalp Krizinden Öldü.

GUARDIAN: Türkiye'nin Eski Başbakanı 85 Yaşında Vefat Etti.

SONUÇ

Türkiye'de Milli Görüş Hareketinin kurucusu ve lideri Necmettin Erbakan'dır. Necmettin Erbakan özellikle İslam'ı bir partinin lideri olarak siyasi tarih içerisinde

önemli bir yer edinmiştir. Erbakan bu anlamda siyasi tarih içerisinde büyük bir önem taşımaktadır. Milli görüş hareketi içerisinde bulunan kişiler Erbakan'ın vermiş olduğu eğitim süreci sonucunda bu hareketin içerisinde önemli bir yer edinmişlerdir. Bu nedenle Erbakan siyasi bir okul görevi de görmektedir.

Erbakan siyasi süreç içerisinde birçok sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunlardan biri bulunmuş olduğu partinin siyasi gücünün bir takım entrikalarla kaybettirilmesi diğeri ise sağlığını kaybetmesi olarak görülmektedir. Bu kadar soruna rağmen Erbakan hiçbir şekilde siyasi arenadan çekilmemiştir. Öldükten sonra nasıl anılmak istersiniz sorusuna vermiş olduğu cevap ‘’ malı ve canı ile ömrünün sonuna kadar cihad eden bir Müslüman olarak anılmak isterim cevabı Erbakan'ın son nefesine kadar neden siyasi arenada mücadele ettiğini fazlasıyla anlatmaktadır. Çünkü Erbakan siyaseti bir cihat ibadet olarak görmekte ve bu minvalde mücadele etmiştir.

Erbakan'ın 28 şubat post modern darbe girişimlerine rağmen 1 hafta içinde 8 Müslüman ülkeyi gezip d-8 teşkilatını kurması ise tamamen cesaret ve kararlılığından asla taviz vermeyeceğinin ispatı olmuştur. Ayrıca Almanya'da kalması durumunda kendisine ortaklık teklif eden Dodge motor fabrikasının teklifini ülkesine hizmet edebilmek için geri çevirmesi ise maddiyatçı değil maneviyatçı bir kişiliğe sahip olmasının yanı sıra vatana hizmet aşkının ve vatan severliğinin ispatı olmuştur.

Erbakan siyasi hareket içerisinde siyasete bir ideoloji yüklemiştir. Bu nedenle siyasete rakamlar, reel politikanın ötesinde derdini anlatmaktan asla vazgeçmemiştir. Erbakan'ın partisinin sağ partilerle benzerliği iktidar kavramı içerisinde yüklemiştir olduğu anlam olarak görülmektedir. Erbakan'a göre siyaset içerisinde özellikle ideallerin gerçekleştirilmesi için siyaset üretiminin sağlanması, iktidar olunması, seçimin kazanılarak bunun için gerekli faaliyetlerin icra edilmesi gerekmektedir.

Erbakan hareketi Türk siyaseti içerisinde önemli bir yer arz etmektedir. Bu nedenle Erbakan'ın söylemleri ve icraatlarının incelenmesi gerekmektedir. Türk siyasi tarihi incelendiğinde sistemin partilerine hangileri kimin temsilcisi diye baktığımız zaman sağ sol zihniyeti tartışılırken onların halkın partisi olmadığı belli zümrelere bir takım güçler tarafından servis edildiği görülmektedir. Türkiye de sisteme aykırı kurulan ve siyaset sistemini delip halkın temsilcisi olan tek kişi Necmettin Erbakan'dır. Başka hiç kimse buna cesaret edememiş ve başaramamıştır.

Erbakan'ın türk siyasetine kazandırdığı en önemli kriter üsluptur. Erbakan; içinde bulunduğu hareketin zorluklarına rağmen bir yol gösterici olmuş ve olmaya da devam edecektir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN Yasin, “Adalet ve Kalkınma Partisi”, (Ed.) BORA, T. ve GÜLTEKİNGİL Mehmet, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce İslamcılık (Cilt 6), İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

AKIN Kemal, Millî Nizam’dan 28 Şubat’a Olay Adam Erbakan. İstanbul: Birey Yayınları, 2000.

AKPINAR Halil, 28 Şubat Post Modern Darbenin Öyküsü. Ankara: Ümit Yayıncılık, 2001.

ALGAR Hamit, Nakşibendilik. İstanbul: İnsan Yayınları, 2013.

ARAKAŞ İbrahim, 'Postmodern darbe' cezasız kalmadı, Anadolu Ajansı, 27 Şubat tarihli köşe yazısı, 2019, Ankara, <https://www.aa.com.tr/tr/28-subat/postmodern-darbe-cezasiz-kalmadi/1404069> (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

ARAS Barış, Erbakan yol gösteriyor, 27 Şubat tarihli köşe yazısı, <https://www.yenisafak.com/gundem/erbakan-yol-gosteriyor-3448705>, 2019, (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

ARPACIK Cemil, Necmettin Erbakan... Siyasetteki gölgesi yokluğunda bile küçülmeyen lider, 27 Şubat tarihli köşe yazısı, 2019,

<https://www.independentturkish.com/node/17091/siyaset/necmettin-erbakan-siyasetteki-g%C3%B6lgesi-yoklu%C4%9Funda-bile-k%C3%BC%C3%A7%C3%BCImeyen-lider> (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

AYDIN Emine, İslamcılık ve Din Politikaları, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2006.

AYDIN Salih ve TAŞKIN Yüksel, 1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

BAKAN Selahaddin ve ARPACI Işıl, "Liberal Değişim Sürecinde Dönüşen ve Dönüştüren Muhafazakârlık", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(2): 131-140, 2012.

BARDAKCI İlhan, Türkiye'yi 12 Eylül'e sürükleyen olaylar zinciri ve Türkiye üzerindeki oyunlar, aydınlar ocağı yayınları, İstanbul, 1987.

BBC, 28 Şubat Davası'nda gerekçeli karar: Refahyol hükümetinin istifasıyla sanıkların eylemleri arasında nedensellik bağı var, 3 Temmuz tarihli haber, 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44705968> (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

BILDIRICI Faruk, Siluetini Sevdiğimin Türkiye'si, Doğan kitapevi, İstanbul, 2000.

BULAÇ Ali, Göçün ve Kentin Siyaseti (MNP'den SP'ye Milli Görüş Partileri), Çıra Yayınları, İstanbul, 2009.

CAN Berk, Söylemleriyle Erbakan, Anadolu Gençlik Dergisi, Necmettin Erbakan Özel Sayısı, 2005.

COŞKUN Yasin, "1974 Kıbrıs Barış Harekâtının Türk-İngiliz İlişkilerine Etkileri", Tarih Okulu Dergisi, S. XXII, ss. 449-462, 2015.

Cumhuriyet, 28 Şubat davasında yeni gelişme, 3 Ekim tarihli haber, 2018, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1100900/28_Subat_davasinda_yeni_gel_isme.html (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

ÇAKIR Ruşen, Milli Görüş Hareketi, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

ÇAKIR Ruşen, "Milli Görüş Hareketi", (Ed.) BORA, T. ve GÜLTEKİNGİL, M., Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslamcılık (Cilt 6), İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

ÇALMUK, Fehmi, Necmettin Erbakan, Ed. Yasin Aktay, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İslamcılık İstanbul: İletişim Yayınları, 550-575, 2004.

ÇALMUK, Fehmi, Necmettin Erbakan, İslamcılık, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

ÇALMUK Fehmi, Dasİst Erbakan- Reis Bey’in Oğlu- (Cilt 1), Ankara: Hoton Yayın, 2017.

ÇELİKER Derya,1980 arası Koalisyon Hükümetlerine bir örnek: 1974 CHP-MSP Koalisyonu, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2009.

ÇORUMLU Tufan, Büyük Türkiye’ye Doğru Erbakan Olayı. İstanbul: Selamet Yayınları, 1974.

DENİZLİ Ali, Kıbrıs Barış Harekâtı 20 Temmuz 1974, Ankara: Berikan Yayınevi, 2014.

DOĞU Ahmet, Zam, Türkiye Sosyalist Araştırma Vakfı, İlke Dergisi, Sayı:4, Nisan, 1974.

EMRE S. Arif, Siyasette 35 Yıl. 1, Ankara: MG V Yayınları, 2015.

ERBAKAN VAKFI , <http://erbakanvakfi.org.tr/>,2018, (Erişim Tarihi: 19.07.2019)

ERBAKAN Necmettin, Davam, Ankara: Milli Gazete Ankara Kitap Kulübü, 2013.

ERBAKAN Necmettin, Millî Görüş. İstanbul: Dergah Yayınları. Uludağ, 2006: 526-529), 1975.

ERBAKAN Necmettin, Prof. Dr. Necmettin Erbakan Külliyyatı- II. Ankara. MG V Yayınları, 2014.

ERGİN Mehmet, Asrın Lideri Erbakan. İstanbul: Ravza Yayınları, 2015.

ERSİN İrfan ve YILDIRIM Can, Necmettin Erbakan’ın Faiz İle Mücadelesi Ve Alternatif Sistem Önerileri, Editör: Mahmut Hakkı Akın, Doğumunun 90. Yılında Erbakan, Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yayınları, Yayın No: 21, Konya, ss. 349-374, 2017.

GÜNAY Tuncer, Mukaddes Kavgam. Ankara: Andaç Yayınları, 2014.

HAKAN Akpınar, 28 Şubat Post modern Darbenin Öyküsü, Ümit Yayıncılık, Ankara, s.92, 2001.

HASAN Ahmet, 28 Şubat süreci: Postmodern darbe, Milliyet Gazetesi, 21 Haziran tarihli 2018 köşe yazısı, <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/28-subat-sureci-postmodern-darbe-2692273> (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

KABASAKAL Mehmet, “Türkiye’de Siyasal Partiler, Der. Mehmet Kabasakal, Türkiye’de Siyasal Yaşam, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

KESER Ulvi, Kızılay Belgeleri Işığında Kıbrıs Barış Harekâtı 1974, Ankara: Türk Kızılay’ı Yayınları, 2013.

KIZILTAŞ Ekrem, Herkesin Hocası Erbakan, İstanbul: Hayat Yayınları, 2016.

KIŞMAN Z. Ahmet, Tarihi Gelişme Sürecinde Uluslararası Organizasyonlar ve Türkiye. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

KÜÇÜK Can, Denk bütçeye hortum darbesi, 11 Mart 2013 tarihli köşe yazısı, <https://www.yenisafak.com/yazidizileri/denk-butceye-hortum-darbesi-497922> (Erişim Tarihi: 29.09.2019)

KÜÇÜKYILMAZ Metin, Türkiye’de Siyasal Katılım Tek Partiden AK Parti’ye Siyasal İslam ve Demokrasi Tartışmaları, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2010.

MARDİN Şerif, Türkiye’de Toplum ve Siyaset. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

NECMETTİN Erbakan, Necmettin Erbakan’ın Doğu Asya Gezisi (10-20 Ağustos 1996) ve Müsiad’ın Bosna- Hersek Gezisi (7-11Ağustos 1996) Raporu, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Yayınları,

NİLÜFER Göle, Melez Desenler: İslam ve Modernlik Üzerine, Metis Yayıncılık, İstanbul, s. 62, 2002.

OĞUZ Yahya, Erbakan’ın Misyonu. İstanbul: Değişim Yayınları, 1993.

ÖNİŞ, Ziya, “The Political Economy of Islamic Resurgence in Turkey: The Rise of the Welfare Parti in Perspective”, Third World Quarterly, 18(4): 743-766, 1997.

ÖZDALGA Elisabeth, İslamcılığın Türkiye Seyri, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

ÖZGÜR Sedat, Necmettin Erbakan ve Gümüş Motor. İstanbul: İlke Yayınları, 2016.

ÖZTÜRK Nilüfer, 28 Şubata Giden Yolda Türk Basını. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

POLAT Ömer, 37. Cumhuriyet Hükümetinin (CHP-MSP Koalisyonu) Dış Politikası 26 Ocak - 17 Kasım 1974, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

POPE Nicole ve POPE Hugh, Modern Türkiye'nin Kısa Tarihi Çıplak Türkiye. (Çev. Deniz Öktem). İstanbul: Gelenek Yayınevi, 2004.

POYRAZ Ergün, Refah'ın gerçek Yüzü-1, Poyraz yayınları, s.92, 1996,

POYRAZ Fatma, "Milli Nizam Partisinden AK Parti'ye "İslami Hareketin Partileri ve Değişim", (Ed.) UZUN, T., İttihat ve Terakki'den Günümüze Siyasal Partiler, Ankara: Orion Kitabevi, 2010.

Refah Partisi Programı, Eser Matbaası, Samsun, 1986.

SİNA Akşın, "Siyasal Tarih,,", Türkiye Tarihi, C. 5, Cem Yayınevi, İstanbul, 2008, s.168

ŞEN Serdar, AKP Milli Görüşçü Mü? (Parti Programlarında Milli Görüş), Nokta Kitap, İstanbul, 2004.

ŞİRİN Y. Nedim, 12 Eylül 1980 İhtilali Sonrası Türkiye'deki Siyasal Değişim, Mevzuat Dergisi, Yıl:7, Sayı: 82, Ekim, 2004.

TBMM Tutanak Dergisi, Cilt:31, Sayı: 20 Temmuz 1997.

TUNA Işıl, Necmettin Erbakan'ın Hayatının Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi, Yüksek lisans tezi. MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

TUNAHAN Ömer, 28 Şubat Süreci: 'Post-Modern Darbe'nin Sosyo-Politik Dinamikleri ve Toplum Desteği, Bilgi Dergisi, Sayı: 30, ss. 23-4, 2015).

TUNAYA T. Zafer, Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri I. İstanbul: Yeni Gün Yayıncılık, 1999.

TUNCAY Mehmet, Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-2000, C. 3. İstanbul: YKY, 2002.

TÜRKÖNE Mümtaz, Modernleşme Laiklik ve Demokrasi, Ark Yayınları, İstanbul, 1994.

UÇAR, Sabahattin, Savunan Adam. İstanbul: Yasin Yayınevi, 2000.

YALANSIZ Nedim, Türkiye’de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002, İstanbul: Büke Yayınları, 2006.

YALÇIN Soner, Hangi Erbakan. Ankara: Başak Yayınları, 1994.

YALÇIN Soner, Erbakan Eziyet Edilerek Yalnızlığa Yükseltelen Bir Siyasal Liderin Portresi, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2012.

YAŞAR E., Yasin, İskenderpaşa Cemaati. (Editör: Yasin Aktay). Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce ve İslamcılık. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

YAVUZ M. Hamza, “PoliticalIslamandtheWelfare (Refah) Party in Turkey”, ComparativePolitics, 30(1): 63-82, 1997.

YAVUZ M. Hasan, “Milli Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek”, (Ed.) BORA, T. ve GÜLTEKİNGİL, M., Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce İslamcılık (Cilt 6), İletişim Yayınları, İstanbul, 2005

YAVUZ M. Hasan, “Erbakan’dan Erdoğan’a Laiklik, Demokrasi, Kürt Sorunu ve İslam”, (Çev.) Leman Adanalı, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011.

YEŞİLYURT Faruk, Necmettin Erbakan'ın ekonomi vizyonu hala konuşuluyor, 26 Şubat 2018 tarihli köşe yazısı, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/necmettin-erbakanin-ekonomi-vizyonu-hala-konusuluyor/1073932> (Erişim Tarihi: 22.09.2019)

YILDIRIM Emre, (2002). AKP: Bir Politik Tasarımın Sosyolojik Temsiliyeti, Birikim, 66.

YÜKSEL Erdem, Medyanın Gündem Belirleme Gücü. Konya: Çizgi Kitapevi, 2001.

YÜLEK Ersin, Ömürdür Gelir Geçer: Yaşadıklarım, Gördüklerim, Duyduklarım. Ankara: Cümle Yayınları, 2015.

2014 Yılı Haşhaş Sektörü Raporu, Ankara: Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2015.

[Http://www. Milliyet Gazetesi.Com/Haber/ 11-12 Ağustos 1996//](http://www.MilliyetGazetesi.Com/Haber/11-12A%C3%9Fustos1996/) Erişim Tarihi: 19.09.2019.

[Http://www. Milliyet Gazetesi.Com/Haber/ 1 Haziran 2009.//](http://www.MilliyetGazetesi.Com/Haber/1Haziran2009/) Erişim Tarihi: 10.08.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/ 30 Ağustos 1996.//](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/30A%C3%9Fustos1996/) Erişim Tarihi: 10.08.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/ 1-21 Eylül 1996.//](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/1-21Eyl%C3%9C1996/) Erişim Tarihi: 19.09.2019.

[Http://www. Hürriyet Gazetesi.Com/Haber/ 23 Eylül 1996.//](http://www.HurriyetGazetesi.Com/Haber/23Eyl%C3%9C1996/) Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Milliyet Gazetesi.Com/Haber/ 14-17 Ekim 1996.//](http://www.MilliyetGazetesi.Com/Haber/14-17Ekim1996/) Erişim Tarihi: 15.08.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/1-2-5 Şubat 1997//](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/1-2-5%C3%9Cubat1997/) Erişim Tarihi: 10.08.2019.

[Http://www. Cumhuriyet Gazetesi. Com/Haber/2-8-27 Şubat 1997//](http://www.CumhuriyetGazetesi.Com/Haber/2-8-27%C3%9Cubat1997/) Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Hürriyet Gazetesi.Com/Haber/ 5-13-26 Şubat 1997.//](http://www.HurriyetGazetesi.Com/Haber/5-13-26%C3%9Cubat1997/) Erişim Tarihi: 15.08.2019.

[Http://www. Hürriyet Gazetesi.Com/Haber/1 Mart 1997//](http://www.HurriyetGazetesi.Com/Haber/1Mart1997/) Erişim Tarihi: 10.08.2019.

[Http://www. Milliyet Gazetesi.Com/Haber/ 1-22 Mart 1997//](http://www.MilliyetGazetesi.Com/Haber/1-22Mart1997/) Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/Sabah Gazetesi, 6-19 Mart 1997//](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/SabahGazetesi,6-19Mart1997/) Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Yenişafak Gazetesi.Com/Haber/ 19 Ekim 2012//](http://www.YenisafakGazetesi.Com/Haber/19Ekim2012/) Erişim Tarihi: 15.08.2019.

[Http://www. Habertürk Gazetesi.Com/Haber/ 19 Ekim 2012//](http://www.HaberturkGazetesi.Com/Haber/19Ekim2012/) Erişim Tarihi: 19.09.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/3 Kasım 2012//](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/3Kasim2012/) Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/21-22](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/21-22) Mart 1997// Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Hürriyet Gazetesi.Com/Haber/26](http://www.HurriyetGazetesi.Com/Haber/26) Nisan 1997// Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Hürriyet Gazetesi.Com/Haber/12](http://www.HurriyetGazetesi.Com/Haber/12) Haziran 1997// Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Milliyet Gazetesi.Com/Haber/12](http://www.MilliyetGazetesi.Com/Haber/12) Haziran 1997// Erişim Tarihi: 10.09.2019.

[Http://www. Sabah Gazetesi.Com/Haber/19-27](http://www.SabahGazetesi.Com/Haber/19-27) Haziran 1997// Erişim Tarihi: 15.08.2019.

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet Ali Koçer, 20.02.1986 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. 4 çocuklu bir ailenin en küçük çocuğu olan Mehmet Ali Koçer'in 3 tane ablası vardır. İlkokulu İstanbul'da bulunan Anafartalar ilkokulunda tamamladıktan sonra, orta öğretimini aynı ildeki şair Behçet Kemal Çağlar ortaokulu, lise eğitimini Etiler Anadolu lisesinde tamamlamıştır. Lisans eğitimini Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi bölümünde tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimini de Nişantaşı Üniversitesinde Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler üzerine devam etmektedir.

Koçer, 2004 yılından beri devam etmekte olduğu gıda sektörü üzerinde çalışmakla beraber aynı zamanda 2014'ten beri oto kiralama firması işletmektedir. 1996-2014 yılları arasında profesyonel sporcu olmakla beraber çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları ve Siyasi partilerde görev alan Koçer sırasıyla, 1996-2004 yılları arasında milli gençlik vakfında, 2004-2011 yılları arasında saadet partisinde ve 2014- 2018 yılları arasında Erbakan Vakfında görev almıştır. Koçer ayrıca 2016-2018 yılları arasında Erbakan Vakfı İstanbul Gençlik Kolları Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 2018 yılı Ekim ayı itibariyle de Yeniden Refah Partisi İstanbul İl Başkan Yardımcılığı görevine devam etmektedir.

